

Muşni Lafüriya

Altın Post

Poema

Çeviri: Oktay Chkotua

İstanbul - 2015

Alın Post

Orijinal adı: Akhitü Waşcua

Yazar: Muşni Lafüriya

Çeviri: Oktay Chkotua

Türkçe düzelti: Yağan Adnan Özveri

Resimler: Batal Capua

1.baskı: 2014- Sohum

Baskıya Hazırlık: Matbaacım Ofset

Davutpaşa Cad. Emintaş Davutpaşa Mat. Sit.

No: 101/278 Topkapı-İstanbul

Tel: 0212-613 19 50-51

E-mail: matbaacimofset@hotmail.com

ISBN: 978-605-65447-6-7

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 1623

© Muşni Lafüriya & Yeni Anadolu Yayıncılık

Davutpaşa Cad. Emintaş

Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/87

Topkapı, İstanbul - Türkiye

Tel: (0212) 567 89 92-93

Baskı: Anadolu Ofset

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit.

No: 81/87 Topkapı, İstanbul

Baskı: Ağustos 2015

*Kitabın basım giderlerini üstlenen
Abhazya Cumhuriyeti'nin Bulgaristan temsilcisi
Sayın **Ömer Marşan**'a Abhaz kültürü ve edebiyatına olan
katkılarından dolayı en içten teşekkürlerimizle...*

*Sevginin,
fedakarlığın
ve bağlılığın
Medea'sı ve Apsırt'ı
kardeşlerim;
Zuhal ve Hikmet'e...*



Türkçe baskıya önsöz...

Argonautlar seferi ve Kral Aietes:

Oktay Chkotua Altın Post poemasının Türkçe çevirisini gönderip redakte etmemi istediğinde şiir çevirisinin çok zor olduğunu bildiğimden, doğrusu, ilk etapta, ne kadar özenli olursa olsun, sıkıntılı bir çeviri ile karşılaşacağımı sanıyordum. Ama ilk okumayı yapar yapmaz gördüm ki olay hiç de benim düşündüğüm gibi değildi. Oktay Chkotua çok zor bir işin üstesinden başarıyla gelerek önemli bir iş başarmıştı. Bana sadece gözden kaçan ufak tefek eksikleri düzelterip, bu görkemli poemaya ve güzel çeviriye bir önsöz yazmak kalmıştı. Onu da seve seve yerine getiriyorum.

Bu açıklamadan sonra Grek mitolojisindeki Altın Post efsanesine kısaca değinecek olursak:

Kolhid kralı Aietes, güneş tanrı Helios'un oğludur. Annesi Okeanos'un (dünyayı saran suyun kişileştirilmiş şekli) kızı Perseis'tir. Helios, oğlu Aietes'e Korinthos krallığını verdi, ama o çok geçmeden Kafkasya'daki Kolkhis krallığını tercih ederek Korinthos krallığını bıraktı. Böylece Aietes, Kolkhis'teki Aia (Aya) ülkesinde hüküm sürmeye başladı. Ülkenin başkenti de Aia adını taşıyor ve Phasis nehrinin kıyısında bulunuyordu.

Altın Post'un Kafkasya'ya getirilişi:

Yine Efsaneye göre Yunanlıların atası kabul edilen Hellen'in torunu Aiolos'un oğlu Athamas, Boiotia'da (Thebai ya da Koreneia kentlerinde) krallık yapıyordu. Athamas'ın bulut tanrıça Nephela'den doğma Phriksos adında bir oğlu ve Helle adında bir de kızı vardı.

Athamas, ikinci karısı İno'nun kurduğu tuzağa düşerek çocukları Phriksos ve Helle'yi Zeus'a kurban etmek istedi. Ama Zeus (bir çeşitlemede Hermes) iki çocuğa altın postlu ve kanatlı bir koç gönderdi. Phriksos ve Helle bu altın koçla Orkhomenos'tan Kolkhis'e doğru uçtular. Helle yolda Marmara Denizi'ne (Hellespontus) düşerek boğuldu, ama Phriksos Kolkhis'e ulaştı. Aietes onu iyi karşıladı ve kızı Khalliope'yle evlendirdi. Buna karşılık Phriksos, koçu Zeus'a kurban etti ve postunu da Aietes'e

sundu. Kral da postu Kolkhis asıllı savaş tanrısı Ares'e adadı ve tanrının kutsal ormanındaki bir meşe ağacına çiviledi.

Altın Post'u geri getirme seferi olan Argonautlar seferi ise İolkos kentinden başlamıştır. Pagasai körfezindeki bu kenti Aiolos'la Enarete'nin oğlu Kretheus kurmuştur. Kretheus Tyro ile evlenir ve üç çocuğu olur: Aison, Pheres ve Amyton. Kretheus ayrıca Tyro'un daha önceki Poseidon'la evliğinden olan Neleus ve Pelias adlı oğullarını da evlatlığa kabul eder. Daha sonra üvey kardeş Pelias, Aison'un elinden krallığı alır onu ve zindana atar. Ancak Aison'un karısı Polymede, çocukları İason'u (ya da Diomedes'i) üvey amcası Pelias'tan gizler. Bu çocuğu Kentaurlardan Kheiron yetiştirir. İason büyüdüğünde hakkı olan krallığı amcası Pelias'tan ister, Pelias da, Altın Post'u getirirse krallığı vereceğini söyler. Bunun üzerine İason meşhur Argonautlar seferini düzenler.

Grek efsanesinde Argonautlar seferinin düzenlenmesi böyle anlatılıyor. Ancak burada efsanenin altındaki maddi gerçekliğe bakacak olursak; o da eski Yunanistan topraklarında yaşayan bir grup savaşçının zenginlik amacıyla Kolhidy'a sefer düzenlemeleridir. Buradaki zenginliği bilmelerinin nedeni ise bu halkların zaten bir kısmının Kafkas kökenli olması ve yine kimi tarihçilere göre yine Kafkas kökenli olan Pelasg halkının kılavuzluğunda bu zengin toprakları yağmalamaya gelmiş olmalarıdır. Kolhid halkının kimler olduğu konusu ise bugün büyük ölçüde çözümlenmiştir. Bunlar Abaza – Aşuva halkıdır. Kralları Aites (es-os Yunanca bir ektir) ise Maykop yazıtlarında çıkan Aşuva kralı Ayt – Hayt'dan başkası değildir. Nitekim yer bölge ve klan isimleri bir biriyle örtüşmektedir. Turçaninov, "Ai" (Aia) sözcüğünü Abhazların halen kullandığını ve dağlık toprak anlamına geldiğini belirtir. Aşuvaların yurtlarını (topraklarını) tanrılaştırdıklarını, ona taptıklarını ve onun üzerine ant içtiklerini, bu andın metninde de "Ai" sözcüğünün bulunduğu, Abhaz pagan tanrısı "Aitar"ın adında da aynı sözcüğün korunduğunu, Abhazların komşuları olan ve bölgeye sonradan gelen Svanların da aynı sözcüğü bildiğini ve kullandığını belirtir. "Ai" sözcüğü,

Biblos'taki Aşuva yazıtlarında da okunmuştur ve bir Aşuva kabilesinin Aşuva dilindeki adıdır.

Bir halkın mitolojisi, efsanesi ve masalları, o halkın kültürünü ve kimliğini pekiştirici çok önemli bir unsurdur. "Smith'e göre, soy mitleri benzerliğe ve aidiyete ilişkin sorulara yanıt vermeye, birlikte yaşamının, aynı dili konuşmanın ve kültürel olarak benzeşmenin nedenlerini açıklamaya çalışan bilinçli ve entelektüel bir çabalar olup etnik topluluk için bütünsel bir anlam çatısı oluşturur." Bu bakımdan başta Adige ve Abazalar olmak üzere bütün Kafkas halkları bir hayli şanslıdır. Çünkü iç içe geçmiş olan Kafkas halklarının ortak mitolojisi Batı ve Doğu mitolojilerine anahtardır. Çoğu halkların masallarında rastlanan ortak tema Kafdağı söylencesi tesadüf değildir. Nartlar (insanlar), devler, cüceler, periler ve cinler diyarı olan Kafdağı insanoğlunun çocukluk dönemlerinden izler taşımaktadır.

Ancak Kafkas halklarının kendi kültürlerinden ve geçmiş yaşamlarından esintiler getiren bu söylence, efsane ve mitleri yeterince değerlendirdiği söylenemez.

Bu bakımdan Abhaz ulusal şairi Muşni Lafüariya'nın "Altın Post" poemasını kaleme alması çok önemlidir. Abazaça baskıya önsöz yazan Prof. Dr. Şota Salaqaya'nın şu değerlendirmesine ben de yürekten katılıyorum: "(Bu şiirde) Kolhida'nın temel taşı olan Abhaz ulusunun, mitolojilere konu olan özgürlük ve bağımsızlık mücadelelerinin izlerine de rastlanmaktadır. Ancak şairin en temel amacının mısralarıyla bir haksızlığı düzeltmek ve tarihi bir gerçeği ortaya çıkartmak olduğu da göze çarpmaktadır."

Ulusal şairimiz Müşni Lafüariya'yı bu değerli çalışmasından dolayı tekrar kutluyor ve tebrik ediyorum.

Yağan Adnan Özveri

Not:Poema yazarımız Müşni Lafüriya ile de mutabık olduğumuz bir konuya burada açıklık getirmek istiyorum. Şair, poemanın bir yerinde Amazonlardan sağ memeleri alınmış olarak söz eder. Bu açıklama Yunanca "memesiz" anlamında "Amazoi" kelimesini esas olarak almaktadır. Oysa bu yaklaşım artık günümüz araştırmacılarının yeni bulgularıyla büyük ölçüde geçerliliğini yitirmiştir. Amazonlar bütün resimlerde iki memeli olarak görünmektedir. Amazon sözcüğünün Adige-Abhaz dilinde "ay" anlamına gelen "maze/maz/muz" sözcüğüyle ilişkili olduğu birçok çalışmada belirtilmiştir. Ayrıca amazonlara ait olduğu kabul edilen ve şimdiye kadar okunamayan arkeolojik bulguların üzerindeki yazı ve resimler 2014 yılında Batılı bazı bilim adamlarınca okunmuş ve bu yazıların Adige- Abaza dil grubuna ait olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle şiirin ruhuna daha uygun olacağını düşündüğümüz bu değerlendirmeyi de bu vesileyle belirtmiş olalım.

Bu konuda daha geniş bilgi edinmek isteyenler aşağıdaki kaynaklara başvurabilirler:

- 1- Yağan Ümit Özveri, Amazonlar söylencesi, Kafdağı Dergisi
- 2- Özveri Ümit, Nart Dergisi, 17. sayı, 2000 yılı
- 3- Özveri Ümit; Amazonlar Çağındaki Batı Anadolu halkları, Jineps dergisi
- 4- Canbek Serap; Antik Yunan vazosundaki Çerkes dilleri, Jineps dergisi, Ekim 2014

Poemaya dair....

Eski dönemlerden beri Dünya ve Yunan edebiyatının şaheserleri arasında bulunan ve Yunan Mitolojisinin temel taşı sayılan Altın Post efsanesi ve Kolhida Kralının kızı Medea'nın konu edildiği Euripides'in tragedyası Medeaile Rodoslu Apollonios'un eseri Argonaut'lar adeta birer başyapıt durumundadırlar. Ancak; bütün bu eserlerde dile getirilen konu aynı minval üzeredir, Altın Post'u ele geçirmeye gelenlerin lideri Yason'aaşık olan Medea babası Hayıt (Aet)'a ihanet ederek Yason'un Altın Post'u ele geçirmesine yardımcı olur, hatta bununla da yetinmeyerek öz kardeşi Apsirt'm ölümüne de neden olur.

Abhaz ulusal şairi Muşni Lafüriya'nın "Altın Post" poemasında bu söylence tamamen farklı bir seyir izlemektedir. Burada Medea suçsuz, günahsız, zorla kaçırılan ve zorlu bir kadere mahkum edilen biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde onun maruz bırakıldığı zulüm ve teslim olmak bilmeyen başkaldırışı ustaca ele alınır. Yine satır aralarında Abhaz halkının trajedileri, içinden çıkardığı kahramanları ve yaşadığı zorlu olayları bulabileceğiniz gibi, Kolhida'nın temel taşı olan Abhaz ulusunun, mitolojilere konu olan özgürlük ve bağımsızlık mücadelelerinin izlerine de rastlanmaktadır. Ancak şairin en temel amacının mısralarıyla bir haksızlığı düzeltmek ve tarihi bir gerçeği ortaya çıkartmak olduğu da göze çarpmaktadır.

Yazar bu nedenle eserini adeta kılı kırk yardıktan sonra okuyucusuna sunma kararı alabilmiştir.

Prof.Dr. Şota Salaqaya

* * *

*Söyle o zaman, Rarira'yı,⁽¹⁾ söyle orda şarkını
Orpheus'u⁽²⁾ da geç, talan etmişti bizi!
Söyle, haykır, sanki kızkardeşin için söylemiş gibi
Kızkardeşin kurban sana, unutma şarkında beni!
O, yurdumdan elemle kopana ithaf olsun
Sözleri de sözümün gerçeği olsun!...*





I

APSİRT⁽³⁾

*O gece benden razı değildi
Hayırsızdı, lanetliydi Tanrı'dan!
Aniden geliverdi savaşçılar-atlılar
O sabah, değildi gördüğüm sabahlardan!*

*Geliverdiler
Belalarla boğuşan
Kolhida'nın⁽⁴⁾ dümenine geçtiler!
Götürdüler, götürdüler
Götürdüler Medea'yı⁽⁵⁾
Götürdüler Altın Post'u⁽⁶⁾
Rızkımızı ezdiler...*

*Gürlüyor, şimşekler yağdırıyordu doğa
Kolhida'da, gece boyunca ağlayan.
Kırıldı o gece meşenin dalı
Ezelden beri Altın Post'u taşıyan!*

*...Kapladi kara bulutlar heryeri
Gittiler, yanlarına güneşi alıp!
Durduramadı dağların gözyaşları da
Durduramadı kalbim
Yandı kül oldu ateşte kalıp!*

*Kurdu sarayını Kolhida'ya
O güçlü Kral Hayıt!..⁽⁷⁾
Silahlanıp da koştuk, durduk yanında
Önümüzde aydınlık evladı, Apsirt!*

Yetişmek için uçtular kardeş Kolhidalılar
Kaçmaktaydılar soyguncu-saldırganlar
Ulaşamasın emeline o kan içiciler
Sabahın en köründe talanla gidiciler!...

Hazırdı kardeşlerim, yanaştı biremeler.
Denize açılmıştık yüklendik dalgalara
Kalbimiz götürmekteydi bizi onlara.
Zorluydu— kanlıydı şimdi yolumuz
Yetişmeliydik artık kaçak “Argo”ya.⁽⁸⁾

Tam ondört bireme⁽⁹⁾ açılmıştı denize
Yetmiş savaşçı vardı şimdi her birisinde!
Tecrübeliydi onlar... Ares gibiydi hepsi
Yüzdürdük, duramazdı bir şey önümüzde!

Kralımız adına Denizlerin Tanrısı
Hayıt’a dua ettik: Yardım et diye bize
Gemiciler, kahramanlar kahramanı denizciler
Dalgaları getirelim biz yine dize...

Sahilin-dağların Tanrısı Ajvüeypşaa⁽¹⁰⁾
Duasıyla bizimle, gözü üzerimizde!
Bir kez yetişebilsek bulabilsek onları
Çalıp götürdükleri o zaman elimizde!

Denizciler hep birlikte asıldı küreklere
Yüzüyor biremeler sanki balık misali!
Nöbetleşe atıyor korkusuz yürekleri
Daldırıyor durmadan sulara kürekleri...

Silahlarımız
Olabildiğince üzerimizde
Gidiyoruz dalgaları yararak.
Bir hafta kadar geçmişti ki göründü:
İşte, İşte,
İşte orada “Argo”, duruyor etrafına bakarak!

Denizin ortasında bekliyordu o.
Dinlenmekteydiler hırsız ve haydutlar
Yorgundular belli ki kutlamalardan.
Oysa Kolkhida kahroluyordu
Böyle bir utançla yaşamaktan!

Seslendik savaşçılar birbirimize:
“Korkmamalıyız!
Saldırmalıyız birlikte“Argo” denen gemiye
Birlikte ölmeliyiz bu gün ölsek de
Olmamalı dönüşümüz asla geriye!

Vatanımız bu gün, tanıyacak bizi
Bu gün savaşacağız güçlüce.
Bu gün her yer inliyor, inliyor tüm Kolkhida
Yaşayamaz utançla ulusumun bayrağı!”

Sislerin dalgaların aralarından
Yavaşça Argo’ya, yaklaşılacak.
Gördüler bizi ama, kuşandılar hemen silahlarını
Bekliyorlar, bilinmez bizi kim ayıracak birbirimizden!
Önden gidiyor biremelerimiz!
Kuşattılar etrafını
Sardılar her yandan Argo’yu
Kolkhidalılar masallarda gibiydik
Saldırdık
Gücümüzün ötesindeydik!

*Şimşek gibi çakışıyor havada
Kolhidalılarla haydutların okları.
Yason'un⁽¹¹⁾ yelkenlisine yağıyor
Uçları zehirli olanları.*

*Karşı koymaktalar engerek gibi
Soyguncu gemisi oldukça güçlü.
Ancak dönüşümüz yok Kolhidalılar
Argo'nun
Beyaz yelkeni düştü!*

*Deniz dondu Kolhidalı kanıyla
Argo'ya doluşmuştuk çoğumuz.
El yordamı tırmandık güvertesine
Güneş bile şaşkındı gördüklerine!*

*Kim durdurabilir Apsirt'ı! Üşüştüler başına
Onunla savaşıyor adeta şimdi herkes...
Kılıcını sallarken haykırdı o da
"Ya bizimdir bu zafer ya da ölecek herkes!"*

*Birbirine karıştı mızrak, kılıç ve kama
Oklar yapışıyordu kalkanımıza.
İçim titredi bir an; yeniliyor muyuz ne?!
Öldüler mi dostlarım
Devlerim nerde?!*

*İşte, Apsirt'da orda, Medea için
Kızkardeşi uğrunda can verdi burda!
Hiç kimsenin önünde yoktur utancı?
Kahramanca kucakladı ölümü orda!...*

*Apsirt, Apsirt! Kahramanlar kahramanı
Hayt'ın oğlu o, Kolhida Kralı
Ayrıldık mı şimdi sonsuza dek senden
Kanınla mı boyadın bu dalgaları?..*

*Soyulduk mu böylece biz güpegündüz?
Uzaklaşıyor herşey ayrılıpda bizden...
Karardı mı dünyası şimdi Hayıt'ın?
Kızı ve Altın Post'u elden giderken!..*

*Apsirt, Apsirt, ah! babasının umudu
Göremeyecek artık kimse yüzünü!...
Kolhida'nın tahtı beklerken seni
Kara haberin kaplar şu gökyüzünü?!*

*Hayır, kabul edemem, bunu bilesin
Hiç olmasam, ölseydim daha da iyi!...
İşte, bırakmıyor kör olası soyguncu,
Götürüyor bizdeki, bize ait herşeyi!...*

*Kırıldı savaşçılar, kırıldı kahramanlarımız
Şerefle can verip uzandılar o yere
Yem oldular Yason'un kan içicilerine
Düştüler mezar diye kara derinliklere!*

*Yason feryat etmekteydi şimdi,şimdi
Teker teker kaybetmekteydi askerlerini.
Çıplak elle savunarak kendini
Koruyordu Ellada'nın cesaretini.*

*Çakıştı kılıcıyla kılıcım
Birimizden birinin sonu gelmesi için.
Dua etmekteydim içimden Tanrıya,
Kolhida kılıcına onu yem etmem için!*

*Kolu benimki gibi, o da güçlüydü
Kıvılcımlar şakıyordu kılıcımızdan.
Ancak öyle buyurmuştu demekki Tanrı
Şimşekler Kolhida'ya kara bulutlardan!*

*İşte, batıyor güneş, o da çaresiz
Ama vuruşmaktaydı silahlarımız
Tanyeri kızılığı kaplamıştı denizi
Tanyerini ısıtmakta kızıl kanımız.*

*İşte, tekrar...
Bir şey kalmadı aramızda
Kamamı
Kamamı saplamalıyım o ejderhaya!
Koştular korumalar onu savunmaya
Yakalanmamalıyım ben de artık onlara!*

*Kudurmuş gibiydiler üşüştüler birlikte
Esir mi alacaklardı beni?
Yüz yüzeydik artık...
Ellerine mi düşecektim böyle?!
Atladım hemen kendi birememe!
Çünkü yaralıydım ben hem de ölesiye...*

*Tan yeri kızılığı kaplamıştı denizi
Ölüme batan güneşin ışıklarından
Ağır dalgalarla boğuşmaktaydım
Kürek atamıyorum kardeş kanından!
Kimse yoktu yanımda Kolhidamızdan
Can vermişti her biri, o yiğitler-aslanlar!*

*Razı değildi bizlerden o gün
Üstümüzde patlayan azgın dalgalar.
Ben kaldım ölüm habercisi, Kolhidaya*

*Sırtımızı dönmemiştik ama düşmana!
Acelesi vardı Argo'nun...
Bekliyordu Ellada⁽¹²⁾
Gidiyordu soyguncular oraya.*

*Gidiyordu...
Dalgalar kıvranırken
Peş peşe düşmüşlerdi yollara...
Feryat etti Medea, sesleniyordu bana
Görebileyim diye çıkmıştı yukarılara!*

*Sarmışlardı askerler dört bir yanını
Onun feryadı
Taşıyordu dalgaları göklere!
Kuşatmıştı savaşçılar onu her yönden
Yükseliyordu feryadı
Ateş salıyordu yüreklere...*

*Kurtulmak için yurdunu çiğneyenlerden
Yırtındı var güçle bize.
Bana doğru fırlayıp
Atlamak istiyordu
Kardeşlerinin kanıyla kanayan denize.
Ebediyen kalbime kazındı bu yara
Kapladı, gökyüzünü sis bulutları
Çektiği azabın sınırı yoktu
Yıldızları sarsıyordu o çığlıkları!*

*Gittiler, götürdüler, kim tutabilirdi
Emeline ulaştı o yabancılar!
Acelesi var Argo'nun...
Bekliyor Ellada
Medea'yı da alıp uzaklaştılar!*

Argo' ya lanet okuyorken ben
Bazen kaçırıyorum ağzımdan:
"Sakin söyleme Medea, seni sevdiğimi
Sakin söyleme, olursun canından!.."

Üşüştüler başına o soyguncular
Gökler de gürliyordu öğüterek herşeyi.
Etrafıma düşüyor bütün şimşekler
Kuş gibi süzülüyor "Argo", deniz dölşęđi...

İşte Yason'da bitiverdi yanında
Altın Post asılı omuzlarında...
Zavallı yurdum, geçmişin-geleceğın
Çiğnenmiş
Öldürölmüş
Ayaklar altında!...

Acelesi var "Argo"nun, uzaklaştı Kolhida'dan
İşte, götürüyor nasibimizi...
Dört gözle bekliyor Ellada sabırsız
"Argo" götürüyor geleceğimizi...

Gidiyor
Haydutluğunu ilan ederek
Zalimsin ey tarih, onurun nerde?
Göklerde Akbabasın
Ejderha yerde!

Ellada'nın övündüğü bir silahtı o
Başka bir işi, yoktu başka görevi!
"Argo" yokediciydi, sürgün edici
Gittiğı her yerde Azrail'di rehberi!

Övünüyordu Yason'da
Omuzunda asılı, altın postuyla!
Zavallı yurdum, geçmişin-geleceğin
Çiğnenmiş
Öldürülmüş
Ayaklar altında!...

Kaldırıp yukarıya, çalıyor kifarayı⁽¹³⁾—
Zaferi kutsuyor Orpheus'da!...
Karalar ve denizler, tüm tabiat
Duyacak bu haberi, artık dünya da!

Yayılıyor, aşarak sınırları
Fırlayan bir ok misali naralar!
Arttırıyordu daha da acımı, öfkemi
İçinde yüzdüğüm azgın dalgalar!...

...Aydınlanıyor Altın Post'un gittiği her yer
Aydınlanıyor deniz ötesi bir güneş gibi!
İşte, işte, aah! Kabullenemem,
Böyle, başa gelen kötü kaderi!...

Görülmemişti böylesi bir boru sesi
Orpheus'un zaferi sanki bir rüya!
Benden razı değil bu gün tabiat
Razı değil benden, bu gün şu dünya!

Gürlüyor gökyüzü, yağdı şimşekler
Benimle savaşıyor azgın dalgalar
Vuruyor gemime, tüm kuvvetiyle
Altın Post ve Medea çok uzaktalar!..

*Lanet okuyordu Kolhidalılar
Yok olması için “Argo” ile Yason’a
Hiçbir şey kalmadan paramparça...
Kolhida inliyordu düşmana bedduayla!*

*İnliyor, inliyordu, en baştan-sona:
“Kahrol! Argo, Yason, kahrol!”
Bir halkın canhıraş lanetiydi bu...
Yıkıyordu dünyayı: “Yok ol sen! Kahrol!”*

*Gidiyordu, götürmekteydi rüzgâr
Gidiyordu dalgalarla yarışıp
O hakımın ahıydı, yükselmekteydi arşa
Yenilgi bilmeyen ruhlara karışıp!...*



II

Medea

Döndüm...

*Çıktım dalgaların içinden elemle.
Bakıyorum yurduma, ağarmıştı saçları!
Garkolmuştu kedere, buz kesmişti dağları
Nehirler, nehir değil, sanki birer gözyaşı.*

*Kolhida'ya toplanmış bu gün bütün bulutlar
Yemyeşil otlar bile sararmışlar, solmuşlar.
Kahroluyor tabiat, böyle bir dert tatmamış
Meşe bile perişan, acısıyla dağlanmış!*

*Artık eskisi gibi dualar yok altında
Kuşların terennümü gitmişti Altın Post'la...
Ah! Güneşim sen söyle, niye doğdunki o gün!
Kaldın mı şimdi böyle kalbi yıkık vatanla?*

*Kaldın mı sen Kolhida, canvatanım, kimsesiz?
Acımadan esti mi, fırtına-kasırgalar?
Gitti mi Altın Post'un, senin tadın damağın
Yaşamının amacı, asıl gurur kaynağın!
Medea'yla Altın Post artık yoklar değil mi?
Ah! halkım, canvatanım, elemin çok değil mi?*

*...Dolanırım yurdumda, ah çekip inleyerek
Dağlarla, yaylalarla konuştum bir başıma.
İniyorum sahile gökler gürlüyor orada
Hep gözümün önüne geliveriyor "Argo"!*

*Hep gözümün önünde, bizimleyken Medea
Daha güneş solmadan o güzelim yurdumda
Şaşkın şaşkın gezerken gökyüzünün altında,
Beklerken sırasını, Ay bakıp tabiata.*

*Bir sen vardın yaşamıma renk katan
Sen vardın benim için gözyaşı dökten!
Sağ kolum
Her zaman gönülden davranan
Zırhım benim, minicik halkalardan oluşan!*

*Sendin beni kutsayan
Savaşa yollanırken
Medea! Kanatlandı seninle,bütün gençliğim
Vatanıma göz diken düşman ölürken,
Zafer müjdelerini önce verdiğim!*

*Dolandım hep yurdumda ah çekip, inleyerek
Dertleşip yamaçlarla konuşup tek başıma.
Yüzyılın acısıyla, ateşini savurup
Gidiyor gündüz- gece bırakıp bir başıma!...*

*Derdim dert, görmüyorum sonunu
Medea için yalvarıyorum Tanrı'ya.
Yalvarıyorum Tanrı'ya
Duymuyor sesimi!
Altın Post'tan bir haber yok hâlâ!*

*Uzağa, denizin ötesine, gidiyor düşünceler
Sanki bir kuş misali dünyayı dolaşıyor.
Onu düşünüyorum
Çifte gittiğim yerde.
Onu düşünüyorum
Düşmanı karşıladığım yerde!...*

*Kendisini görmüyor, sesini duyuyorum
Geliyor, uzaklardan zamanın sisi!
Gölgesi hep benimle, ben nereye gitsem de
Ayrılmıyor hiç benden, yanıyor bedenimde.*

*Onun derdi doğaya serpilmiş parça parça,
Dinle, başından beri, getiriyor bak rüzgâr!
Yarıp,zaman içinden geçiyor o sis perdesi
Yürekler parçalayan
Medea'nın tanıdık o yanmış kavrılmış sesi:*

*“Vatanım, güzel yurdum, gözümün önündesin!
Uzaktayım göğünden, ateşler içindeyim
Hayatımı karartan darbeler hep içimde
Unutamam, kurbanım ben, yaram çokça derinde!*

*Talihim zalimce davrandı bana
Senin kalbin de yaralı benim kaderimle.
Görüyorum, çaresizsin Altın Post'suz
Pırıldamıyor gökyüzün yıldızsız!*

*Varlık içindeydin yurdum, eksiğin yoktu
Dört başın mamurdu, endişen yoktu
Sımsıcaktı güneşin, soğumazdı hiç
Söyнемemiş bir övgü, hakkında yoktu
Ulu dağlar serpilmiş beklemekteydi
Sahili kaplardı dalga sesleri
Dağların
Bembeyaz yamçılarının altında
Av hayvanların
Tırmanır yamaca gün doğunca!*

*Rüzgârda salınmakta yulaf tarlaları
Arpa...
Buğday başakları...
Kaplamışlardı dağları, ovayı, tepeleri
İnekleri, öküzleri, atları, keçileri
Uçsuz bucaksız koyun sürüleri.*

*Arı kovanlarınsa saymakla tükenmezdi
Ağaçlar taşıyamaz asmalarını
Her köşeden yayılan meyve kokularından
Elma mı, şeftali mi göz ayırmadan!*

*Suya ağ attıklarında
Balıksız çıkartmadan.*

*Ormanların da öyle, nasıl bereketliydi
Yaban tavuğu bile değmez miydi canına!
Ormanların kucaklar
Yaban armutlarını, elmayı, mahırları
Kestane, çilek, erik, kızılıcık fidanları
Üzüm, incir, fındıklar ve ceviz ağaçları!*

*Gözleri üstündeydi canım Kolhida'm
Avüeypşaa, Kukun⁽¹⁴⁾, Anana-Gunda'nın⁽¹⁵⁾
Ve Şafû⁽¹⁶⁾... Kalmadın hiç bir zaman Tanrısız
Peki nasıl kaldın sen, o zaman Altın Post'suz?!*

*Varlık içindeydin yurdum, eksiğin yoktu
Dört başın mamurdu, endişen yoktu
Zahmetliydi yaşamak Kolhida da ama,
Hakkında söylenen övgüler de çoktu!*

*Nehirlerin tamamı altın yataklarıydı
Su altından altını çekmeye koşarlardı*

*Koyun postu yatırıp dibine toplarlardı
Kumla altını çekip dışarı alırlardı.*

*Ayıklar, ayırırlar, bulurlardı altını
Bu bereket bizimdi hem dağların, hem suyun
Dalgaları soğuktu, bazen ılıktı suyun
Koyun postuna kaplar sunardı armağanı*

*Altın parçalarını, sapsarı topakları
Erkeklerle kadınlar kıyılarda toplardı.
Güneşe asılınca koyun postları
Altınları gizlemez, pırıl pırıl parlardı!..*

*Halkın kutsadığı meşe dalında asılı
Gece gündüz gözleri üstündeydi tüm halkın:*

*O varlıktı, zenginlik, gelecekti bizlere
Yaşam umudumuzdu, semboldü nesillere!
Gözümüz üzerinde, ondaydı umudumuz
Olur muydu kararıp sönerse yıldızımız?!
O özeldi, kutsalı, başımızın tacıydı
Kutsal yerde asılı, halkımın kılıcıydı!..*

*Bir benzeri varmıdır dünya da acep başka?
Gökkuşağı gibidir, parlar meşe dalında!...*

*Altın Post'un anlamı bizce de oydu zaten
Özenenler peşinden yola düşmüştü hemen!...*

*Varlık içinde yurdum, hiç bir eksiğin yoktu!
Çok güzeldin can yurdum, düşmanlarınsa çoktu!*

*Yağmacılar saldırdı her vakit sana
Dalgalar taşıyordu sanki onları!*

*Biliyorduk yoktu hiç sonu onların
Umurları değildi, korkusu yok Tanrı'nın!*

*Nişan almaktaydılar Kolhida'nın kalbine.
Açılıp denizlere kaçarlardı rüzgârla.
Kucaklaşırlar orda başka soyguncularla
Kaçarlarken yurdumdan silme altınla!*

*Nehir yataklarından çıkardığımız
Bahsi dünyayı tutantüm varlığımız!...*

*Buradaki gümüşü göturdüler ırağa
Değerli taşları da, bakır işlemeleri de
O korsan gemileri taşıdılar uzağa.*

*Uzaklara
Balımızı, eşsiz şarabımızı, buğdayımızı
Uzaklara
Yağımızı, kumaşımızı, şimşir ağacımızı!*

*Alıp da götürmekteydiler hep uzaklara
Çalabildiklerini toptan sırtlayıp!...*

*Yurdum için ancak hepten kötüsü
İnsanları çaldılar, köle yapmaya
Toprağımın kızları, delikanlıları
Güzelliği, soyluluğu benzer Tanrıya!*

*Vatanım, güzel yurdum, gözümün önündesin!
Uzaktayım ben senden, ateşler içindeyim!
Hayatımı karartan darbeler hep içimde
Unutamam, kurbanım, yaram çokça derinde!*

*Götürdüler beni de seni yağmamlarlarken!
Benim için kahraman gibi çarpışırken.
Götürdüler beni de diğer kızların gibi
Götürdüler, postunu çalıp kaçarken!*

*Yalan! Canım yurdum ihanetim yok sana
Haydut Yason'a olan aşkım yüzünden
Kaçmışım gibi sanki düşüp derdime
Babamı bırakıp da kendi kendime!..*

*Çoğu kişi inanır belki yalana?
Çoğu kişi kaldırır kalemi artık!...
Bir kere söylenen, bir kere giden
Kanatlanmıştır her bir yeri
Varmıştır dört bir yana
Çekmektedir kürekleri...*

*Yalan, evet, yalan! İhanetim yok sana!
Altın Post'u vermedim hiç bir zaman onlara!
Böyle biri var mıdır, uçuşuma atlayan!
Kendi nasibi için güzel yurdunu satan?!...*

*Yaralıyım vatanım, evet yaram çok derin
Ağardı tüm saçlarım, senin dağların gibi!
Vatanından sökülen sahip mi ki yaşama?!
Kahroluyorum yurdum, kaybettiklerin gibi!*

*Sensin, içimde sensin, her zaman benimlesin!
Sensin benim güvencim, başıma ne gelirse!
Dolaşırım ovanda, yaylanda, ormanında
Ucu denize varan cennet topraklarında!*

*Kurban olam soyuma, ben sizlerle var oldum
Yiğitlikle acıyla yoğrulmuş güzel yurdum
Yanıp, pişmişsin artık, gök kuşağı altında
Beni doğuran halkım ne çok dili konuştu!...*

*Babam, aydınlığımdın, üzdüm mü seni söyle?
Soyunu sürdürecektik evladından oldun.
Ayrı ayrımı geldi oğlunun her parçası ?
Tek oğlun, kardeşimin tutuluyor mu yası?
Babam, gizlemiyorum, gücüm yitti yıkıldım.
Buradaki derdimden yok ki daha fazlası!...*

*Benimlesin, yaşarım ebediyen seninle
Artık beni kaybeden, yitirdiğim kahraman!
Biliyorum acıyla geçiyor tüm günlerin
Bir ateş o, sönmeyen, içimizde hep yanan!*

*Seninle artık nasıl, görüşürüz ki söyle?
Nasıl katlanırsınız biz bu ayrılığa böyle?
Başka günler yok mudur bekleyen önümüzde?
Umutla bekliyorum
Sadece o dilimde!*

*Yurdum kaldı nasıpsız
Yollar uzaklaştı mı?
Kavuşmak şansımızsa
Acaba yaklaştı mı?...*

*Kurbanım size, dereler, güneşim-narım
Kurbanım binlerce kemiğim-canım!
Diz çökerim yurdum senin önünde
Toprağına kurbanım, saçımı yıkadığım!...*

*Götür beni yurduma, yalvarıyorum rüzgâr,
Diyoskuryada'ya masal diyarına!
Yalvarırım ey kuşlar üstümde kanat çırpın
Vatanından bir haber getirin Medea'ya!..*

*Yalnızım ben burada, yalnızım Ellada'da
Yabancılar içinde kaldım dilsiz, dilmaçsız
Herkes yabancıyım, herkes yabancı bana
Bir ağaç kovuğundan çıkmış gibi anaçsız...*

*Batsın artık o gemi, "Argo" denen lanetli!
Adı bile kalmasın, su dibini boyласın,
Günahım yeter ona, elbetteki yetişir
Nasıl yetişmesin ki, sular rüzgârla taşır!*

*Yalnızım, evet! Ama Kolhida'nın kızılım
Zorlu geleceğime olmayacağım razı
Bana karşı gelenler eremez muradına
Medea-Medea adı girmeli masallara!*

*Kaderime bir tek an olmayacağım razı
Kemiklerim burada kavuşamaz toprağa!
Esir alanlar beni hep bilecekler
Satmadım vatanımı!
Yaşadıkça umuduma ölümsüz diyecekler!*

*İnanıyorum yurdum, bir gün görürüm seni
Evlatların gözyaşı dökcekler hep bana!...
Ben onunla yaşarım, odur bana güç veren!
Canıma kastetmeden bu günlere getiren!*

Ancak artık görmezsem bundan böyle ben sizi
Batacaksa güneşim bitmeyen özlemlerle
Yokum, havada uçan bir kuş olurum belki..
Yokum diye farzedinMedea kurban size!

Söyle o gün Rarira'yı, söyle orda şarkını
Orpheus'u da geç, talan etmişti bizi!
Söyle, haykır, sanki kız kardeşin için gibi
Kızkardeşin kurban sana, unutma şarkında beni!
O, yurdundan elemle kopana ithaf olsun
Sözleri de sözümün gerçeği olsun!...

Unutamam, Medea, unutamam acını
Ateşini söndüren hiç bir çare yok bende
Bizim kader yolumuz hem karanlık hem yaslı
İkimizde ateşte yanacağız her demde!

Çift-çubuk ve çapa, kılıç tutan o eller
Balık tutan, çobanım, ney üfleyen diller
Yürekleri hep yıkık, acıyla kıvranıyor
Hiç sönmüyor o ateş, vatanımı yakıyor



III

MAĞARA İLE DAMLA

“Promete.”⁽¹⁷⁾

Bu gün zincirle sımsıkı bağılıyım, ancak bir gün!...”

*Eskil dağında zincirli olan
Promete’nin trajedisi*

*Yıllar bir kuş misali uçup da gitmiyordu
Yıllar geçiyor ancak mutluluk görmüyordum.
Yurdumda dolaşüyor, yürüyordum kederle:
Vatandan sonsuza dek ayrıldın mı Medea?!*

*Bir soruydu içimde, hep ona yalvardığım!
Uyutmadı tek gece, cevap alamadıkça.
Zaman geçip gidiyor... geri gelmiyor heyhat....
En sonunda da aldım sorularıma cevap:*

*Konuşuyordu deniz:
Abriskil’a⁽¹⁸⁾ git!
Dağlarda inliyordu:
Abriskil’a git!*

*Feryat etti sonunda o meşe ağacıda:
Abriskil'a git!
Beşikteki dile geldi:
Abriskil'a git!*

*Mezarlardan duyuldu:
Abriskil'a git!
Eski bayraklarımız:
Abriskil'a git!*

*Hey, Abriskil, korku bilmez kahraman,
Karanlık mağarada mı kaldın sonsuza?!
Yanımda olsaydın sen bunlar gelmezdi başa
Kolhida yitirmezdi belki Altın Postu da!*

*Elemle yurdumda dolaşıyorken
Gözümün önüne o gelmekteydi hep
En çok da dertlerim depreştiğinde!
O zamanlar, bu sesi duymaktaydım hep:
"Anlat olanları! Uzat elini bir!...
Git artık Abtiskil'a, Mağaraya gir!"*

*Girdim mağaraya, doğa karıştı!
Gökler karardı, gürledi, çaktı!
Gidiyorum
Karanlığı yararak
Elimde yanan mumla, yolu aydınlatarak!...*

*Gidiyorum, işte, karanlık mağarada
Gündüzler kovalıyor peşisıra geceyi...
Aydınlatıyor mumum ilerileri
Sessizce izliyor taşlar gölgemi!*

*Güzeldi, muhteşemdi, Abriskıl mağarası!
Bir masal gibi sanki yüreklerde yer eden:
Işıldayan o taşlar, göz alıcı sarkıtlar
Birbiriyle kavuşan, anlatılmaz odalar.*

*Sarkıtlardan fırlayan o taşlardan çiçekler!
İnci tanesi gibi tarifsiz güzellikler!
Pırlantalardan taşlar, taşlardandı sepetler
Buz gibi pınarları saklamakta dikitler!...*

*Giderim, hayran hayran seyredip mağarayı
Tavanlardan akıyor inci-mercan damlalar.
Taşların pırlıltısı şakiyordu yüzümde
Mücevherle işlenmiş duvarlar ve tavanlar.*

*Güzeldi, muhteşemdi Abriskil mağarası!
Ancak yine bir keder yakıyordu içimi
Görüyordum burada en istenmeyen şeyi
Kahraman Abriskil'in o kötü kaderini!...*

*Taşlar delinmiş burada sanki gözyaşlarıyla
Gece gündüz peşpeşe, durmadan dökmekteler!
Birtak ılık huzmesi varamıyor yanına
Güzellikle gözyaşı, yakışmıyor yanyana.*

*Yolum zorlu, engelli, ama dönemem geri!
Gidiyorum öylece, kimseler yok ortada
Yoruldum, gücüm bitti, mum bile zor elimde
Mağara da yürümek, öldürecek beni de!*

*Tam bu sırada duydum derinden gelen sesi
Mağarayı bir baştan, diğer başa kaplayan!
Hiç şaşmadan o sesin sahibini tanıdım
Duyulmaktaydı şimdi çınlayan mağaradan.*

Abriskil:

*-Gelemezsin yanıma, artık sen dur orada!
Biliyorum içini yakıp kavuran şeyi!
Benim, o gün soyulan, Altın Post'u çalınan
Yaşadığınız her şey, tarafımdan yaşanan*

*Yanan
Kavrulan!*

*Biliyorum yurdumun yaşadığı acıyı!
İsterdim savaşmayı, halkımı kurtarmayı
Bilgimi, tecrübemi, tüm gücümü verip de
Ama burada bağlıyım, taş kabir içerisinde!*

*Ah! Hep peşindeydi o: aydınlıkla ateşin
Umuduna erişip, yaşayıp gelişerek
Zahmetiyle terini birleştirip varlıkla
Ancak uzlaşmadı o, Abriskil hiç Tanrıyla!*

*Bağladılar Abriskil'ı, zorla getirip
Tanrı'nın emriyle onun melekleri
Acısı-eleminin tarifi yok sözlerle
Bağlı işte, burada, çözülmez zincirleri!*

Abriskil:

*-Bir bayram gibi bunu kabul ediyor Tanrı!
Ben savaşlardan kaçan, korkak köle değilim
Bende boyun eğmek yok, silerim emirleri
Sökerim bu kazığı, kırarım zincirleri!*

*Tarihimde bilesin seninkiyle aynıdır
Sen de benim gibisin, boyun eğmek bilmezsin!
Düşün hele o zaman, kimdir bunu söyleyen
Ben değilim burada, zincirli olan sensin!*

*Birden sanki tüylerim diken diken olmuştu!
Bir an için yüreğim düştü sanki boşluğa!
O sıcacık sözleri esir almıştı beni
Eski bütün dertleri anlatmaktaydı bana.*

Abriskil:

*-Peşimdesin, sen şimdi bulmak istersin beni!
Bu bir şey kazandırmaz, bir şey de vermez sana
Bu sözlerim üzmesin, kırmasin hiç kalbini
Uzarlarda değilim, beni kendinde ara!
Kalp atışlarımız bir, her şeyden önemlisi!
Başka yere yollanma, biriz bir tek vücutta!*

*İstiyordum ben ona bir adım daha atmak
Kucaklayıp da onu kollarımla sıkıca!...
Ancak beklemekteydim mum ışığı elimde
Daha gür çıkmaktaydı bu kez onun sesi de:*

*-Kurtulmak için artık bu zincirlerden
Gece gündüz durmadan kazığı sallıyorum.
Bir damla değilmi ki burayı da yaratan?
Sallıyorum ben de
Salla sen de durmadan!*

*Birden sessizlik oldu o anda mağarada.
Ama hiç dinmiyordu düşen damla sesleri...
Bu sırada derinden bir inleme duyuldu.*

*Acıyı, elemi, yalnızlığı haykıran
O taştan duvarları kederden uyuşturan!
Yüzyıllardır sallıyor burada demir kazığı
Kuyruksallayan⁽¹⁹⁾ kuşla başedemez bir türlü!...*

*Eskiden de bu durum hep böyle bilinirdi
Kuyruksallayan olmaz hayırlara alamet
Bahsi geçtiği yerde sanki gök delinirdi
İhanet timsaliydi uğursuzdu o lanet!*

*İstemezdi hiç kimse konsun kendi damına
“Lanetlidir ” derlerdi uğursuzun namına!*

*...Uzlaşmaz bir türlü, atmaz geriye adım
Demir kazık çıkacak kaldı işte birazcık...
Tam da, çıkardım derken, artık kurtuldum derken
Kuyruksallayan gelip konu kazık başına
Konunca da, geliyor onun canı burnuna
Yumruğunu kaldırıp tüm gücüyle indirip
Vuruyordu kazığa ama ne çare, yazık
Uğursuz kuş uçarken derine girdi kazık!...*

*Bu durum yüzyıllarca hep böyle sürüp gitti
Kahraman kaderine asla boyun eğmedi!*

*Duyuluyordu yürek dağlayan inlemesi
Durmak bilmez çınlardı... derinden gelen sesi:*

*Gücünden kuvvetinden sende mi korkmaktasın?
Gücünün üstünde güç yoktur, hayır, olamaz!
Sensin herkesin canı, o temel sensen
Gücün yeter dünyayı döndürmeğe istersen!...*

*Bilmiyorsun, belki de dağlar kadar güçlüsün!
Ama, hep zincirlere kalmışsın böyle bağlı!
Sana öğüt verirler, "sabret, o günler yakın."
Yalan, salla kazığı, kabul etme hiç, sakın!*

*Bu acı sözleriyle demiri kaynatırlar
Tavandan peşi sıra düşüyordu damlalar...*

*"Git, oraya, dön yine acı çeken halkına
Daha yukarı kaldır sana verdiğim mumu! "
Duruyorum yerimde bir tek adım atmadan...*

*"Geriye dön, ilerle, seninleyim artık ben
Düşmanlar saldıracak görüyorum yurduma
Eksik kalmayacak hiç o haydut soyguncular...
Acı içinde kalma sen yine davran...
Yine sen olacaksın bütün dertlere derman!..."
Duruyorum çaresiz, yoluma yoktu ferman!..."*

*“Git, durma daha burada, ben de seninleyim hep
Özgürlüğün, acıların, kederin de seninle
Tanrı için bağılıyım ben, senin için değil!*

*Bağlayabilir misin düşen damlayı?
Gece-gündüz bilir mi, bekler askerler*

*O damlıyor durmadan taşı delerek
Olur mu kimsenin gücü ona denk!...”*

*Yürüdüm ben geriye kaldırıp mumu!
Artık uzaklardaydı inleme sesi....
Gidiyordum geçip de o dehlizlerden.
Uçurumlar, çukurlar, geçitleri aşarak.
Gidiyordum bırakıp kahramanı orada
Ancak önde gidiyor o da beni aşarak!...*

*Önden sesleniyordu o kahraman hep bana
Mum elimde yoldaydım gidiyordum halkıma!*

*Yürüyorum, az kaldı, yaklaştım aydınlığa
Burada farkı yoktu gece ile gündüzün!...
Arkamda
Fokur fokur kaynamakta cehennem!
Önümde bekliyor savaş, bitmek bilmeyen!*

*Gidiyor, gidiyorum ama yolum bitmiyor...
Durakladım...*

*Kuyruk sallayankuşu geçiverdi yanımdan
Belliymi artık neyin peşinde olduğu da
Bakakaldım ardından, dalmıştı karanlığa
Dosdoğru gitmekteydi o yine Abriskil'a*



IV

NART⁽²⁰⁾ ÜLKESİNE

*Bıaktım mağarayı bakamadım ardıma
Hayra alamet değil, içimden geçen hisler!
Kara bulutlar çöktü artık her köşesine.
Aydınlığı kör etti yurdumu örten sisler*

*Bekliyordu tabiat, zavallıydı dertliydi
Sanki benden bir şeyler ister gibiydi candan...
Baktım ben de geriye, o meşe ormanına
İncecik bir duman da tütmekteydi patsxadan.*

*Yakındaki pınarda bir genç var sıkıntılı
Oku ile yayını deniyor kollarıyla.
Uzamlara koyduğu nişan tahtalarını
Şimdi şimdi deliyor demirden oklarıyla!*

*Küçüktü henüz yaşça, beni de görmemişti
Koşarak karşıladı, korku yoktu gözünde:
-Beni götür düşmanın saldırdığı o yere,
Gitmiyorsan o yöne, yolun başka nereye?*

Acelem var...

Ateş basmıştı beni daha önceki gibi!

"Hislerim doğruymuş meğer...

Kanlı bir yol bekliyor bizi!..."

Ancak bırakmıyor, çağırıyor durmadan

Daha küçücük boyu, gençliğe ulaşmadan.

Sordu gözyaşlarıyla: "Ne yapmalıyım ki ben?

Vatan dediğin nedir, neler bekliyor bizden?

Neden onun bahsini duyuyorum hep sizden?"

Acelem var

Düşmanın bulunduğu yere...

Koştı, geldi peşimden:

"Neden bize düşmanlar?

Savaşan bu insanlar...

Bu Area⁽²¹⁾ da kim, neden kutsarlar onu?

Götürmüyorsan beni şimdi gittiğin yere?

Bari düşmanı anlat, tanıyayım ben onu!"

Biliyordum bırakmaz artık beni kolayca

Gözlerinde korkudan kalmamıştı bir eser

Kaldırıp kucaklayıp başladım anlatmaya:

"Dinle sana sözümü, hiç unutma Xuavüarpis!⁽²²⁾

...Kalabalıktı Nartlar, tam doksan dokuz kardeş

Doksandokuz kardeşin yoktu hiç bir engeli!

*Bu doksandokuz kardeş aslında yüz kişiydi
Yüzüncüsü Sasrıqua'ydı⁽²³⁾ üvey kardeşleriydi!*

*Hepsi bir tek anadan, o Sataney Guaşa'dan⁽²⁴⁾
Tamamına elbise dikerdi gün batmadan
Ona boyun eğmeyen yaşayamaz dünyada,
Sözü yerine gelir, daha adım atmadan!*

*Sayesinde tüterdi Nartların ocakları
Tüm Nartları doğuran, Guaşe o, kraliçe
Onunla aydınlandı Kubina kıyıları
Duası gerçekleşen, Guaşe o, kraliçe!*

*Bir tek kızkardeş vardı GundaPışdza⁽²⁵⁾ adında
İlik eksik olmazdı onun ağız tadında...
Sonsuza dek güzellik ve gençlik onunlaydı
Tıpkı annesi gibi, ay ve güneş katında!*

*Onların güçlerinin hiç bir sınırı yoktu
Kahramanlık şarkısıyla giderlerdi savaşa
Sasrıqua, Narcxiou,⁽²⁶⁾ Keatwan,⁽²⁷⁾ Gutasakia,⁽²⁸⁾
Rad,⁽²⁹⁾ Başniux⁽³⁰⁾, Kun,⁽³¹⁾ olmazı kotarmaya.*

*Ketwan ise, atçarpını⁽³²⁾ ve şarklarıyla
Dağ-sahil inletirdi,
Onlarındı ovalar, heryere yetişirdi.
Rarira ile birlikte Acın ile Kucın⁽³³⁾ ile
Birlikte bestelerler, söylerlerdi birlikte!*

*Ancak hep önlerdeydi o kahraman Sasriqua
Yenilgi bilmezdi hiç uçan atı Bzou'da⁽³⁴⁾
Oku fırlattığında ulaşırdı göklere
Yıldızı indirirdi oradan kardeşlerine!*

*Derde düştüklerinde bırakmazdı amansız
Yeşerirdi umudu Sataney Guaşenin!
Ancak onun gücünü kıskanır diğerleri
Karar çıktı canını almaya o kardeşin!*

*...Nartların,
Değil kahramanlıklarından bahsetmek
Yalnızca saymak için harcarsın günlerini!
Onların destanları tükenmeyen kaynaktır,
Gördün bak acelem var, anlatayım birini*

*Dibi yok bir çukura attılar Sasriqua'yı
Düşüyordu o hızla sağa-sola çarparak...
Kardeşleri döndüler hep birlikte evlere
Sevinçle, Sasriqua'yı artık öldü sanarak!*

*Bir tek sevinmiyordu Ketwan ile Rarira
Onlar hep düşmandılar kıskançlık, düşmanlığa!...*

*...Düşüyordu Sasriqua bir gün bir gece boyu,
Düşüyordu, iki gün, üçüncü gün, bir hafta...
İşte tam bu sırada bir ışık aldı yüzü!
Derin çukur bitmişti sona ermişti düşüş
Artık yeni bir dünya görmüştü şimdi gözü!*

*Yere düřtüyse bile, hemen kalktı ayağa!
Sevinç doldu Sasrıqua görünce insanları!
Her yer deniz sahili, dört bir yan, her yer bahçe
Evler göğe yükselmiş bulutlarda damları!*

*Dolaşıyor evleri, sıra sıra gezerek
Masal diyarlarında geziyorum diyerek
Ancak evler hepsi boş, kimseler yok içinde
Bahçeler sahibini bekliyor iç çekerek...*

*Oturmaktaydı orda yorgun, garip, kimsesiz
Her tarafı kırıışmış, yalnız ihtiyar nine...
“Bu güzel toprakları bu eşsiz cennet yurdu
Kimler bırakıp gitti, ne oldu ki sizlere?”*

*Toprağımız, bağımız, cennet vatanımızı
Şu bomboş sarayları yıktı evlerimizi!
Dayanılması çok güç, acınacak haldeyiz
Bir ejderha gelip de yuttu her birimizi!*

*Bir tek suyumuz vardı, yaşardık biz onunla
Bitmez, tükenmez suydu, tarifi yok tadının.
Ancak artık oraya kimseler varamıyor
Heryere hakim oldu korkusu Ejderhanın!*

*...Kaynađa kim gittiyse dönmedi artık geri
O kaynakta son buldu hepsinin kaderleri...
Kalanlarsa terk etti, durmadılar burada,
Cennet yurdun yerine seçtiler cehennemleri...*

*Bağımız bahçemiz de kaldı artık sahipsiz!
Sonsuza kadar battı, güneşimiz galiba!
O kocaman evleri kimler artık ne yapsın
Kuranları yollarda bekliyorsa ejderha!*

*Yedi evlatlarımı, benimde yedi kişi
Tam yedi evladımı...
Kedere garkolmuşum...
Ne yapayım canımı, güneşi, varlığımı
Ecelim gelsin diye terkettim yarınımı.*

*...Kapışıyorlar işte, Sasrıqua ile ejderha
Hem de nasıl kapışma, o nasıl bir vuruşma!
"İşte, yine bir insan, yutayım şu laneti!..."
Haydi gel Nart Sasrıqua, kardeşlerin üveyi!*

*Harlıyordu ejderha, dehşetler saçıyordu
Ondan korkup kaçanda, sonunu biliyordu!
Akan kanı andırı
Kaynayan bir çamuru
Boğazına düşenin
Cehennemdi hamuru!*

*Dolanıyor, zıplıyor, vuruyor kılıcını
Kılıcıydı sığınak, sağ koluydu, kutsaldı!
Sabah başlayan savaş gün sonrasına kaldı
Kesmişti en sonunda onun azgın başını
Sonu geldi Ejderhanın artık kalmadı adı!*

*Halk toplanmıştı şimdi evlerini terk eden
Sasrıqua'yı övmede bir yarış içindeler!
Her yer düğün eğlence
Sonsuz bir neşedeler...*

*Hepsinden bir yalvarış "gitme, kal burada diye"
Yerlere yatıp kalkıp yalvarmaktalar ona
Krallığı gözetsin yaşatsın diye
Bakır hazineleri sermiřtiler önüne!*

*Sasrıqua sessiz sakın düşünmekteydi şimdi
Duymuş muydu acaba onların dileğini?
Ancak onun tek derdi, bir tek sorusu vardı
Nart yurdundan değerli bir armağan mı vardı?*

*Bırakın siz önümde bana secde etmeyi
Gerekirse ben sizin kurbanınız olayım
Yalvarırım sizlere gücünüz, varsa eğer
Yurduma döneyim ben, teşekkürü bu yeter!*

*Bunu duyan insanlar, getirdiler bir kartal
Hemen kestiler orda bir öküz sürüsünü.
İki büyük torbayı asıp kartal boynuna
Doldurdular etlerle, yetecek bir orduya.*

*Sasrıqua oturmuştu kartalın tam boynuna
Kutsayıp dualarla çıkardılar yoluna
Kanatlandı, bulutlar aşıp geri geldiği yere
Yürüdü Nart yurduna, canı feda uğruna!*

*Çıkıyordu yukarı, kartal kanat çırparak
Korkacak ne vardı
Yiyecekleri boldu.
Düştüğü çukurlardan çıkışıysa bu yoldu
Her “Kıraaak” dediğinde
Kursağına et doldu!
Uçuyor işte kartal, kalmadı artık yolu
Nart yurdunun gökleri görünüyor yakında!
Ancak “Kıraaak” sesinin sonu gelmez bir türlü
Et paçası kalmadı boşaldı torbalar da!*

*Et kalmadı torbada, Kraaak sesi durmuyor
Uçamıyordu kartal
Düşüyordu boşluğa!
Kurtardığı toprağa döner, yoktu korkusu
Bırakma bizi diye yalvaran topluluğa!*

*Ancak o Sasrıqua’ydiolamazdı bu, hayır!
Olamazdı dünyada
Canı tende dururken!
Bir tek vatani vardı
Bölemezdi kalbini şimdi iki parçaya
Koparıp da etini kuşa vermek dururken!...*

*Yeniden yöneldiler Nart yurduna ışığa
Kocaman kanatları çırparak aceleyle...
Sasrıqua hiç durmadan uzatıyor elini
Her “kıraak” dediğinde
Kopararak etini!...*

*Gidiyordu
Kan içindeydi her yanı
Nart yurduna kahramanlık şarkıları söyleyerek...
Belki de kardeşleri, o aptallar sürüsü
Beklemekteydi onu soğuktan titreyerek.*

*Yıldızı düşürür o, yine çekip okunu
Kurtarır kardeşleri, donmaktan o soğuktan!
Sataney Guaşe ise elemle otururken
Kederi sevinç olsun şimdi de mutluluktan!...*

*Atı Bzou kişnesin, bekliyorken yolunu
Kartal hızlandı işte, geliyor yolun sonu
“Kıraak” dedikçe her an, çıkıyorlar çukurdan
Ama eti gidiyor bir kez daha budundan!...*

*Canı yanmıyor muydu, Sasrıqua’nın, ne sandın?
Ağlama, erkeksin sen, bakıp da gözlerime!...
Kıvranıyordu
Kalmadı dayanacak gücü içinde
Gidiyordu Sasrıqua kanlar içinde!*

*Gidiyordu, geri adım atmadan
Nart yurduna doğru, eşsiz benzersiz.
Bana, vatan nasıl da seviliyor mu dedin?
Sasrıqua gibi sev, evlat Xuavüarpıs dedim!...*

*Yürüdüm
Toprak yürüyordu altımda
Yolum gidiyordu yangına!
Yürüdüm, atıldım
Kanla yoğrulan yere –
Yürüdüm yurdumun yandığı yere!...*



V

YEMİN

*Atların ovası derlerdi o alana.
Yemin etmekteydiler savaşa giden erler
Yakındılar sahile...
Geliyorlardı birbiri peşi sıra
Doldurmuştu askerler ovayı sıra sıra!*

*Bekliyordu yurdumun sayısız evlatları
Aralarında yoktu hiç kılıç sallamamış
Savaş kaplanıydılar o zırhların içinde
Oku, yayı, mızrağı hepsi yerli yerinde!...*

*Omuz korumaları, dolu sadaklarıyla
Görene korku salan güçlü miğferleriyle
Kılıçları, kaması, bakır baltalarıyla
Pırıldayarak duran savaş arabalarıyla!*

*Yurdumun her yerinden geliyorlardı onlar
Toplandılar alanda ucu bucağı sonsuz
Vatanı korumaya etmekteydiler yemin!
İçlerindeyim ben de, yürekleri korkusuz!*

*...Derken çaldı davullar, üflendi borulara
Bütün dünya inledi, sanki gökler gürleyor!...
Savaş arabasıyla
Geldi büyük komutan:
Askerlerin lideri Mrın'dı⁽³⁵⁾ önde duran!*

*Her türlü silah görmüş, her ateşte yanmıştı
Yüz yerde galip gelmiş, yüz kez yaralanmıştı
Hep birlikte baş eğdik, dedim budur selamım!*

*Mrın:
Seslendi "öne gelin, bana on adım!"*

*...Sıra sıragelerek yemini etmek için
Hemen attılar öne, komutana on adım
Mrın'ın buyruğuyla Rad da dağıtıyordu
Hepsine birer tutam unu uzatıyordu.*

*...Hepsinin sağ elleri ilerde ve açıktı
Döküldü avuçlara birer tutam o undan
Döktürdü avucuna herkes gibi Mrın da
Şimdi sessizlik vardı sonu gelmez alanda...*

Mrın:

*“Avuçlarda bulunan bu un eskisi gibi
Olmayacaktır buğday, gelmez eski haline
Öğütüldü, kırıldı, un oldu değirmende
Artık olamaz buğday
Un oldu elimizde!*

*Gücünü sakınıp da kim ederse ihanet
İşte bu buğday gibi un ufak olur elbet!”*

*Hep beraber tekrarda ellerinde unlarla
Ülkeyi korumaya ant içen o askerler:
“Gücünü sakınıp da kim ederse ihanet
İşte bu buğday gibi un ufak olur elbet!”*

*Getirdiler sonra da bu kez kavrulmuş unu
Onu da dağıttılar, döktüler avuçlara
Hepsinin sağ elleri ilerdeydi, açıldı
Hepsinin avucuna kavurulmuş un saçıldı.*

*Saçtırdı avucuna herkes gibi Mırında
Şimdi sessizlik vardı sonu gelmez alanda...*

Mrın:

*“Elimizdeki unlar ateşlerde kavruldu
Acısı-tatlısıyla oralarda savruldu
Yandı kül oldu gitti, canı, cananı boyu
Artık ekin olamaz çünkü kurudu soyu!*

*Kavrulmuş, işi bitmiş kimse atmaz tarlaya
Atsan da yeşerir mi, yok oldu gitti soyu!*

*Kim ederse ihanet, karısı, yakınları
Ve hatta hayvanları, soysuz sopsuzca kalsın!
Olmasın senin için doğum, yaşam, gelecek
Un nasıl kavrulduysa, kavrulsun senin soyun
Zürriyetin kurusun!”*

*Bir ağızdan söyledi alandaki askerler
Atlılar meydanında silahla bekleyenler:*

*“Olmasın senin için doğum, yaşam, gelecek,
Un nasıl kavrulduysa, kavrulsun senin soyun!
Zürriyetin kurusun!”*

*...Mrın'a yaklaşıyor şimdi Rad aceleyle
Elinde bir tarak
Bir bakır ayna
Ve bir de etek vardı...
Savaşçılar bekliyor üstüste yığılmış
Hücum beklemekteler yürekleri çağlamış!...*

Mrın:

*"Kim ederse ihanet
Benzer kötü kadına
Ne yapsın ki silahı, işte kadın eteği!
Alsın bakır aynayı bırakıp silahını
Giyip çıksın meydana halk içinde dolansın
Bu yeminden dönüp de, vatanını satanlar
Oturup yün eğirsin, insanlıktan utansın!"*

*O koskoca ovanın sanki çekildi kanı
Birlikte haykırdılar inletiler vatani:
".....benzer kötü kadına!
".....giysin kadın eteği!
".....bıraksın silahını!
".....artık düşman köpeği!*

*Bu yeminden dönüp de, vatanını satanlar
Oturup yün eğirsin, insanlıktan utansın!"*

*Getirdiler bir genci, deri elbise giymiş
Yaşlı gibi giyinmiş, hem amaydı hem sağır.
Getirdiler diktiler askerlerin önüne
Acınacak haldeydi, görüntüsü çok ağır.*

*Komutanın önünde... duruyor... sallanmadan
Yüzüne bakılmadan
Sessizlik bozulmadan...*

Mrın:

*“Bu kadersiz; sağırdır hiç görmüyor gözleri
Gündüzleri geceyle örtünmüş kapkaranlık.
Levh-i mahfuz açılrsa onu bile göremez!
Göklerden taş yağsada hiç bir ses işitemez!*

*Kim ederse ihanet, hem kör hem sağır olsun!
Yaşamının tamamı
Zifir karanlık olsun!”*

*Bir ağızdan söyledi alandaki askerler:
“Kim ederse ihanet, hem kör hem sağır olsun!
Yaşamının tamamı
Zifir karanlık olsun! ...”*

*Atalarımız gibi haykırdık andımızı
Diz çökerek, öperek şanlı bayrağımızı!*

Yürüdük!
Yürüdü haşmetiyle askerlerimiz.
Yürüdük düşmanın girdiği yere.
Önümüzden gideni izleyip gitmekteydik...
Atalardan yadigar marşı söylemekteydik.

O şarkılar
Dağlar ovalar için söylenen şarkılardı.
Yurduna can verene adanmış şarkılardı!

Keatwan'ın atçarpın'ı, ayümaa⁽³⁶⁾,axımaa'sı⁽³⁷⁾
Ata şarkılarını çalarak gönüllere
Yurdumuz Kolhida'nın dağını ovasını
Aşıp, geçip gidiyor, uğruyordu evlere!...

Eşlik etmekteydi hep Rarira'nın sesi de
Rarira ile Keatawan kurbandı Kolhida'ya
Onlar tanrısıydılar söylenen şarkıların
Yüceltir seslerini
Ruhudur tınıların!...

Ölü kahramanların gölgelerini gördük
Ruhlarının ışığı aydınlattı alanı!
Yürüyorduk
Miğferimiz başımızda sıkıca
Güneşi saklıyordu toprakla toz dolunca!

*Fırtınaydı Mrında atılırken ileri
Çok korkunçtu siması, benziyordu kartala
Sımsıkı kavradığım yüce el bayraklarla
Gidiyorduk o hızla rüzgâr gibi Apsar'a! ...*

*Yurdumu hep savaşlar, acılar bekliyordu
Onun için geliyor peşi sıra düşmanlar
İlerlerken yakardık, Area'ya birlikte:
"Bizimle ol, bizlerle, zafer gelsin seninle!"*



VI

BAYRAKLAR

*Ataların şanı vardı savaş meydanlarında!
Vatanın sınırları boyandı kanlarıyla!*

*Askerlerin güçlüydü ayakları, kolları
Bunu da bilmekteydi düşmanın kılıçları!*

*Vatan için kanları oluk olukakarken
O gencecik askerler can verip de yatarken!*

*Zaman yoktu yaşlılığa varacak
Gençliğe doyamadan, topraklar korunacak!*

*Aşamazdı gençliği öyle herkes kolayla
Halkı, yurdu korumak oldu ancak bu yolla!..*

*Düşmana saldırıyor tüm gücüyle mızraklar
Düşenlerin yerine geçiyordu kılıçlar!*

*Korkup saklanan biri kurtardıysa canını
Yüzyıl yaşasa bile kurtaramaz sanını!*

*Onun için insanlar her zaman derdi şöyle;
O ölmedi babamın o gün öldüğü yerde!*

*Yaralanmadı asla, esir alınmadı ki
Aramızda yaşıyor, şerefi kalmadı ki!*

*Bir buzağı beklerdi, bir de tavuk kışlardı
Bazen de çuval taşır, otlarıtraşlardı...*

*...Savaş, hücum... ve zaman, geçiyordu hep hızla
Ordular karşılaşmış, kılıçlar iniyor hınçla!*

*Hiç nefes almaksızın vuruşuyor silahlar
Hücumda ilerlerken düşüyordu atlılar!*

*Ancak hep geliyordu geriden kahramanlar!
Vatan için can veren altın delikanlılar!*

*Hayır! Atalarımız insan eti yemezdi.
Denizleri aşıp da işgallere gitmezdi!*

*Yollara düşse bile düşman kovmak içindi
İşgalciye yetişip hesap sormak içindi!*

*Yolları hep oradan yurtlarına dönerdi
Evlatların canları vatan için sönerdi!
Boynuz sesiydi şimdi; çığlık çığlığa
Beladaydı başları!...
Bizleri de çağırdı şimdi öten borular!
Silahları indirip, biraz nefes alırken
Gökyüzünü kaplardı dalgalanan bayraklar!*

*Yurdumun bayrakları, analarca dokunan!
Ninnilerle yoğrulan, o ellerle katlanan!
Yurdumun bayrakları oka hasret değildi
İki sembolü vardı:
Biri güneşti elbet, diğeri insan eli!⁽³⁸⁾*

*Hey, güneşim benim, mutluluğun kaynağı!
Uyanmaktasın artık dünyayı aydınlatıp!
Yükselmektesin hızla sıradağları sarsıp
Her zamanki o tatlı ışıklarını saçıp!*

*Hey, güneşim benim, mutluluğun kaynağı!
Asırlardır ısıttın dünyayı layıkınca!
Canlı olan herşeye neşe verdin, yaşattı,
Canlandırdın dünyayı hep sevginle kuşattın!*

*Tabiatın her şeyi, kuşlar, diğer hayvanlar
Helalsin sen onlara, razıdır senden onlar!*

*Çiçeklendir asmamı, sarıp sarmaladığın!
Uzaklardasın ama
Yakındır sıcaklığın!*

*Tatlı ışıklarını balık alır sularda!
Sensin ısıtan beni en zorlu anlarımda!*

*Hey, güneşim, can suyum, kurban olurum sana
Bayrağımda hep resmin, ısıyorsun sen bana!...
Senin için hiç kimse olamazdı yabancı*

*Yalnızca Kolhida'nın aydınlığı değilsin!
Işığın hayat verir ulaştığı her yere
Yarattığın her şeye artık tanrı gibisin!*

*Altın ışıklarınla dünyalar dolup taşıtı!
Senin verdiğin neşe dağlar tepeler aştı!
Dostumuz düşmanımız
Seninle aydınlanır
Burada, ışığın altında soluklanır!*

*Hey, güneşim, cansuyum, kurban olurum sana!
Bayrağımdasın benim, her zaman ışıyarak!
Başkasının isminin ardında olmadık biz
Bayrağa silahların resmini dağılayarak!*

*Hey, güneşim, neşemsin, aydınlanasın sen hep
Isıt ve ısıt ulaşabildiğin toprakları hep!*

*...Utanıp dafırlama düşman oku yayından
Yüzyıldır yazılı el, inmez ki bayrağımdan!
Anlamıysa çok açık, dostum isen hoşgeldin!
Gönlü razı olana mutluluk şeref verdin!*

*İşte bizim gücümüz, bizim ruhumuz budur!
Yoktur gizli saklımız, halkımın namusudur!..*

*Atalar da can verdi misafiri uğruna
Misafir ağırlayan evi aydınlık sardı!
Sıkıntınla yoğrulup, sevincine ortaktı*

*Sağ elini uzatıp
Sağ kolun da olurdu
Yoldaştı artık sana, o kardeşin olurdu!*

*Utanıp da fırlama düşman oku yayından
Yüzyıldır yazılı el, inmez ki bayrağımdan
Razı olsun birbirinden insan elleri!
Razı olsun birbirinden insan kalpleri!*

*Kapıda karşılayan kalbimiz sana açık
İşte bizim elimiz silahlı değil, açık!*

*Budur bizim gücümüz, bizim ruhumuz budur!
İçten karşılayana halkımın namusudur!...*

*Yurdumun bayrakları, analarca dokunan!
Ninnilerle yoğrulup o ellerle katlanan!
Yurdumun bayrakları oka hasret değildi
İki sembolü vardı:
Biri güneşti elbet, diğeri insan eli!*

*...Ama kim söyleyecek, yurdum neler yaşadı?
Açlık, kıtlık ve ölüm sonu gelmez yıllarca
Peşindeydi durmadan asırlarca düşmanın
Arının kovaladığı gibi
Kovandan balını alıp kaçanın!...*

*Yeni doğan bebeğe ninniler söylenirdi
Silahla kuşanırdı*

*Sonra da kutsanırdı
Kahramanlık yolunda eğilmesinler diye
Bir tek yolları vardı, vatan korunsun diye!*

*Yurdumuz belaya, savaşa düştüğünde,
Evlatlar evde değil meydanda ölsün diye!...*

*Gömerlerdi
Güneşin doğduğu yere dönük
Sadece bir taş vardı
Başında boynu bükük!...*

*Düşmanlar vazgeçmiyor akın akın gelmekten
Askerimiz korkmuyor kahramanca ölmekten...*

*Gömerlerdi
Güneşin doğduğu yere dönük
Sadece bir tek ağaç
Başında boynu bükük!...*

*Dalgalar huzursuzdu, gökyüzü karanlıktı
Yüzyıldır süren savaş, ortalık mezarlıktı...*

*Gömerlerdi
Güneşin doğduğu yere dönük
Sadece bir tek silah
Başında boynu bükük!...*

*Naaşlarınız kutsal, Kolhidalılar
Benim göklerimin kahramanları!
İşte orda asılı, ıslıl ışıllar
Gece gündüz aydınlık temiz ruhları!*

*Bulanmaz, silinmez, paslanmaz bir an
Zaferlerle yoğrulan kutsal adınız
Öpüyorum saygıyla ellerinizi
Bayraklara kazıyıp yaşattığınız!*

*Vatana can veren Kolhidalılar,
Oku biten düşman can verdi okunuzla
Onun umutlarını yerle bir edip
Gökyüzünü tuttunuz bayrağınızla!*

*Yangından, işgalden alıp kurtarıp
Dağları, denizi ve ovaları
Geçit vermez kayalık uçurumları
Suladınız kanlarla tüm toprakları!
Güç verdi bayraklar vatanımıza!
Çılgılık çılgılığa öten o savaş boruları.*

*“Zafere!” ileri kahramanlar
Birlikte haykırdılar
Yüzüyordu bayraklar!*

*Toprağa düşenler kahramandılar
Vatanın kalbine kurdular bağı!
Bir tek parça kaldıysa kurban olurum
Düşman gömülmeyen vatan toprağı?!*

*Şanla şerefle kalsın bayrakları taşıyan,
Sütsüz kalmasın bebek, diye onu koruyan!*

*Kutsal ruhlarınız bizimle her an
Ölümsüz, sizlere bu ruhu veren!
Sen çok yaşa ey ana, kahramanlar doğuran
Vatan evlatlarının nuruyla aydınlanan!*

*Unutulmasın adınız, bayrağı taşıyanlar
Taş yağarken göklerden yurdunu savunanlar!*

*Sönmeyecek bu ateş, taşıyacak nesiller
Duanızı taşıyor bu dağlar bu nehirler!*

*Şanla şerefle kalın, Wan'da⁽³⁹⁾ şehit düşenler
Poti'de⁽⁴⁰⁾ toprak olup, Apsar'da⁽⁴¹⁾ can verenler!
Şanla şerefle kalın, İngur'da⁽⁴²⁾ can verenler
Apstır'ı⁽⁴³⁾ dümdüz edip yurda siper edenler!*

*Aldzga⁽⁴⁴⁾ kıyısında düşmanla karşılaşan!
Eski kale tepesini kanlarıyla sulayan!*

*Unutulmasın adınız:
Muk'da⁽⁴⁵⁾ şehit düşenler!
Mramba'da⁽⁴⁶⁾ ölenler!
Açapara'da⁽⁴⁷⁾ yitenler!
Atzanguara'da⁽⁴⁸⁾ can verenler!
Unutulmasın şarkınız, Kudrı'da biten
Vatana kahramanlık ruhu üfleyen!*

*Şanla şerefle kalsın, Fükurça'yı⁽⁴⁹⁾ koruyan!
Limana ayak basan düşmanları doğrayan!
Dev'in öldürüldüğü o belalı alanda!
Kuanaçkır⁽⁵⁰⁾ geçidinde savaşı sonlandıran!*

*Unutulmasın adınız:
Bağlan'da⁽⁵¹⁾ can verenler!
Baslaxu'da⁽⁵²⁾ ölenler!
Piskal'da⁽⁵³⁾ yitirilen!
Psirdzxa'da⁽⁵⁴⁾ şehit düşen!
Pşış'da⁽⁵⁵⁾ can verenler!*

*Unutulmasın adınız:
Ldzaa'da⁽⁵⁶⁾ yitirilen!
Psou'da⁽⁵⁷⁾ şehit düşen!
Şapsığ'da⁽⁵⁸⁾ can verenler!*

*Meşe ormanı gibi kardeşini koruyan!
İpek yolu şekerini dostlarına yollayan!*

*Abaata'ya⁽⁵⁹⁾ saldıranın umudunu yok eden!
Açabğalarta⁽⁶⁰⁾ bölgesinde fırtınalar estiren!*

*Waz⁽⁶¹⁾ kalesini kuran, şanlı şerefli!
Hem Abhazın avlusuydu, hem de kalesi!..*

*Unutulmasın adınız, bayrağı taşıyanlar
Vatan sınırlarını
Canıyla savunanlar!*

*Çağırıyor bizleri kahramanlıklarınız
Güneş gibi ısıtan nurlu ışıklarınız*



VII

KOLHİDALI DÜĞÜNÜ

*Hangi düğüne benzer Kolhidalı düğünü?
Üç gün üç gece süren, düğün gibi düğündü
Konu-komşu, akraba
Hazırlıklar ederdi
Uğur beller düğünü, gün sayarak beklerdi.*

*Sayvanlar çatılırdı, patsxalar⁽⁶²⁾ kurulurdu
Koskocaman alanda, ayak basan her yerde.
Yıldızlar arta kalır, gündüzlerden gecedен
Gelin beklenir yalnız
Başka bir şey istenmez artık kimseden!...*

*Hediyeler gelirdi: Öküzlerle, geyikler
Boynuz kadeh, yünlüler, ahşaplar ve metaller...
Eş-dost ve akrabalar, ayrıca kahramanlar
Gönüllerden koparı, ellerde getirdiler!*

*Artık beklenemezdi başlamak için daha
Bahçeye doluverdi sonu gelmez atlılar!
Unutabilir miyim ben o güzel günleri?*

*Getirdiler gelini
Bekledik görmek için tanrısal güzelliği!..*

*Günlerden en güzeli, tabiat da ne cömert
Böylesi insanlara o en güzel armağan
Radede'yla⁽⁶³⁾ çınlattı ortalığı Rarira
Onun sesi düğüne ikinci bir armağan!*

*Duyulmaktaydı sesi, dağlarda kıyılarda
İç çekip dinliyordu halkı da mutlulukla
Her yeri ısıtmıştı şarkının sıcaklığı
Canlandırırды o ses, ölüyü tatlılıkla!..*

*Düğündü hep, bir gece, iki gece, üç gece...
Sadece yemek miydi, içmek miydi? Herkese!
Hayır, elbette hayır, gökyüzü çınılıyordu
Tükenmeyen şarkılar orada çalınıyordu.*

*Sadece şarkı mıydı, elle tempo yok muydu?
Kolhidalı elleri, yetenekli ayaklar
Meydanda esiyordu danslarla kahramanlar
Her türlü halk oyunu oynandı o zamanlar!*

*Eski kahramanları andılar orda tek tek
Onların isimleri unutulmaz ki bir an...
Dansla şarkı birleşti, o alanda eşleşti
Zaten onun içindi Amdzırxa⁽⁶⁴⁾ denen meydan!...*

*İşte yine başladı, mest ediyor Rarira,
Dinleyenler hep hayran, gönülleri sevinçli...
Gunda pışdza giriyor güzel sesle araya
Nartlar şimdi oyunda, herkes döndü oraya!...*

*Gunda'nın ince sesi, Gunda'nın tatlı sesi
Göklerden gelir gibi, fethetti gönülleri!...
Anlatılabilir mi verdiği o mutluluk
Dinlemekteyken onu alandaki topluluk!...*

*Süzülerek geliyor, işte bizim Guaşe
Pamuk eğirir gibi, kilim dokuyor gibi...
Yüz yiğidin anası, Nartların sığınağı
Onlarla gururluydu, Nartlardı dayanağı!*

*Yüz oğlu da oynuyor anaları Guaşe'yle
Yüz oğlu bir arada, kol kola hep neşeyle...
Hiç susmuyor Keatwan'ın sihirli atçarpın'ı
Davulu, apkheartsası⁽⁶⁵⁾, ayümaa, axımaa'sı!...*

*Guaşe'nin evlatları anneden nasipliler
Kapladılar meydanı, rüzgar gibi estiler!
Bazen tek oynadılar, bazen de grup grup
Uçtular en sonunda yüzü "Şaratın"⁽⁶⁶⁾ olup!*

*KapışıyorNartları, gençlerle, kahramanlar
Bakır kamayla bıçak, çakışıyor havada*

*Düşmanla çarpışıyor sanki herkes orada
Sasriqua'ysa okunu fırlatmıştı yıldıza!..*

*Birden çıktı alana tek kişilik oyunla!
Yıldırım gibi çaktı, gökler gibi gürledi
Kimdi bu acep kimdi? Bu nasıl bir kahraman
Görüntüsü, boy-posu: Abritskil'dı bu aman!*

*Mağaradaki gibi halkın kahramanıydı,
Düşmanları altetmiş, özgür Abritskil'dı bu.
Çıkarmış kazığını, kurtulmuştu oradan
Kim sevinmezdi buna, ki en büyük gündü bu!*

*Danset, ey özgürlüğün yılmayan savaşçısı
Dans et yıldırımlardan kasırgalardan hızlı
Çok eskilerden beri halkına umut olan
İnsanlığa fedayla canını hiçe sayan!*

*Dansediyor yalnızca, meydanda ateş gibi
Kanını mücadele, savaş ruhu kaplamış
Ta başından beridir şanıyla şerefiyle
Tek kişilik danslara ismini damgalamış!*

*Okla yayı çekiyor, çekip de fırlatıyor
Ama sırrı yine sır, gösterir mi herkese?
Kimse görebildi mi bir anda yaptığını?
Ancak toprak şahitti, örttü sakladığını!..*

*Onların da ardından Atzan⁽⁶⁷⁾ çıktı ortaya
Kralları en önde, gözleri hep üstünde
Bembeyaz sakalları yerlerde sürünmede
Hızlandılar... Ama neden? Rüzgârlar beklemede...*

*Geliyordu Atzanlar, peş peşe sıralanıp
Göklerden yağırmaktaydı pamuk kar taneleri...
Kısa zaman içinde yer yüzünü kaplayıp
Gökyüzünden üstüne çekiyor şimşekleri!*

*Birden bire tutuştu, ülkenin dört bir yanı
Atzanlar hep birlikte ateş dansı ediyor.
En önde liderleri, saçları sakalları ak
Tam üçyüz yaşındaydı halkının en önünde
Şimdiyse dans ediyor hem de parmak üstünde!...
Alanın başı sonu Atzan ülkesi olmuş
Bekleyip seyredenler alkışlarken yorulmuş...*

*İşte, işte Apsirt da, o kahraman da burada
Kolhida'nın aydınlık evladı dans ediyor
Halkı sevinç içinde, yürekleri atmada...
Kral oğlu alanda, ışığını saçıyor!*

*Dansederek alanı boydan boya geçiyor
Bazen uçu havaya, bazen de yüzdü yerde
Eşlik etmeğe kızlar bir birini eziyor
Gözleriyle ram etmiş, esiyordu her yerde*

*Sonra kızkardeşine yavaş yavaş sokuldu!
Medea anlı, şanlı, güzellerin güzeli!...
İki kardeşi oynuyor, doyum olmaz seyrine
Altın Post salınıyor tatlı tatlı rüzgarda
Diyecek yok keyfine!..*

*Altın kemer, bilezik, yüzük, küpe, gerdanlık
Nasıl da göz alıcı, bu kız dünyalı değil
Işıyor güneş gibi, gökyüzü kıskanıyor
Medea'ya bakanın gözleri kamaşıyor!*

*Tüm insanlar toplanmış bu dansı izlemede
İki kardeş meydanda kalpleri esir almış
Dayanamadım ben de fırladım en sonunda
Ben kendimde değildim, rüyadaydım onunla!*

*Kardeşinden saygıyla, izin alıp başladım
Bütün meydan bizimdi, kuş gibi kanatlandım!
Yüreğimse ağlıyor, bu kız mı kaçırılan?
Bu kız mı toprağından, halkından koparılan?!*

*Hayır burada Meda, işte tam da karşımda
Kolhida'nın kalbinde, bu düğün alanında!
Sen onların gönlünde, ruhunda, hayatında,
Oldukça ben de varım, birlikteyiz sonunda!...*

*Dans ediyoruz
Levh-i mahfuzu⁽⁶⁸⁾ gördüm sanki ben!*

*Dans ediyoruz
Yemyeşil çimenlere basmadan.
“Birbirileri için yaratılmış” diyor bakanlar
Onları duyacak halde değilim
Işıyor, Medea ışıyor, ben kendimde değilim!...*

*Sesi gittikçe yükseliyor Rarira’nın
Ayümaa, akhımaa, apkhiaartsa ve atçarpın...
Kolhidalı düğünü alandan yayılıyor
Halkın tamamı burada, bayramdan sayılıyor!*

*Herkes sevinçle dolu, mutluluktan uçuyor
Büyük küçük el ele, yorulmuyorlar danstan
Bildikleri her şeyi ortaya dökmüşlerdi
Kolhidalılar bu gün, düğünü görmüşlerdi!*

*Herkes, herşey harika, hepsi göz alıcıydı
Birlikte oynarlarken, bazen de tek başına
Bütün alan dolmuştu, şimdi yalnız kızlardı
Amazonlardı⁽⁶⁹⁾ onlar.
Bizim soyumuzdandı!..*

*Hiçbirinin sağ göğsü bulunmazdı yerinde
Okla savaşmak için öyle gerekiyormuş
Savaşta, saldırıda birlikteydi bu kızlar
Onları yenebilmek kimin haddi olurmuş!...*

*Çığlık çığlığaydılar, sanırsın savaştalar
Biçip de geçiyorlar sanki tüm erkekleri
Bazen de hep birlikte, kılıçları sallayıp,
Okla hedef aldılar sonsuzdaki gökleri...*

*Ne becerikliydiler bu göğüssüz kadınlar...
Ancak güneş batıyor, akşam kavuşuyordu...*

*Bu sırada meydana doldu yavru ayılar
Anaları en önde zevkle salınıyordu.*

*Oynadıkları oyun “Yaayruma”⁽⁷⁰⁾ oyunuydu
Dağlarda ayıların en çok sevdiği oyun
Birazdan başladılar başkaca oyunlara
Çoban da önlerinde, boyun eğdi onlara!...*

*Anne yuvarlanıyor, yavrular da takipte
Yayrumaşugearuma, artık hepsi birlikte!
Doyasıya salındılar, gönlünce oynadılar
Çobanla yarıştılar o küçücük yavrular
En sonunda sessizce meydandan ayrıldılar!...*

*Onlar gitti sessizce! Ama gelenler vardı
Hepsi de göz alıcı, gönüller okşuyorlar
Birbirinden çok farklı oyunlar oynarlarken
Bütün bunları görmek size nasip diyorlar.*

*Yüz kişinin anası Sataneyle, Sasrıqua
Güzel Gunda, Medea, Apsırt, hepsi orda
Abrıstskıl'da gelmişti
Uyandıran bizleri
Doldurdular alanı, bir başından en sona
Rarira'nın sesiyle başladılar oyuna!...*

*Güzel Gunda sesini duyurdu uzaklardan
Yedi dağı aşarak geliyormuş gibiydi,
Duyanlar ona hayran hiç bitmesin demekte
Her biri bir hülyaya dalıp dalıp gitmekte!...*

*Duyulmuştu burada şarkıların şarkısı
Söylenen o şarkıysa, yaralı şarkısıydı
Yaraları dağlayan.
Yılın sonu gibiydi zamanı kanatlayan
Birlikte söylediler, neşeyi kucaklayan.*

*Görülüyordu orda kılıçlarla kamalar
Zırhlı elbiselerle, oklar, yaylar, mızraklar
Söylendi eskilerde söylenen bütün marşlar
Güneşe, Aya, Aerg'lere⁽⁷¹⁾ adanmıştı şarkılar...*

*Ben de aralarında, eşlik ettim onlara
Halkın şarkılarına canla başla katıldım
Gururluydum Guaşeyle, hem de hayrandım ona
Uğuru bizimleydi, bir kez daha anladım!...*

*İşte güzelleştiren Kolhida düğününü
Kolhida'nın evini:
Gunda, Apsırt, Rarira
Medea'yla, Abritskiil...
Onlardan daha yüce, daha da çok sevilen
Kimseye rastlamadım, halk içinde övülen!*

*İsimleri tarihin sayfasına yazıldı
Kalelere kazınmıştı, kutsal mekanlara da,
Özenle aktarıldı genç kuşaklara onlar
Her evin gözbebeği, temeliydi o canlar!...*



VIII

SAW-NAW⁽⁷²⁾

*Bir elle çift sürüyor,
diğer elde silahı...*

Ovidius
Hüzünlü efsaneler.

*Duadaydı bir adam İngur kıyılarında
Duadaydı, huzur için yaşamaya yakarıp!
Duadaydı:
“Ey Rabbim; bu duayı kabul et
Evlatlarım ölmesin
Umutlarım sönmesin!*

*Köylüyüm
Nasırlıdır ellerim
Zamanında güneş, zamanında yağmur isterim!
Çift-çubuğum, toprağım zayi olmasın
İstemiyorum savaş
İnsanım yok olmasın!*

*Hep yaşasın bebekler, hepsi çıksın yarına!
Lanet etmesin bize ateşle su, fırtına!*

*Gözünü eksik etme hasadımızdan!
Sürümüz, doğamız, damarımızdan!*

*Acı bize, yardım et, güneşimizsin bizim
Çiçek açan, ısıtan, yaşamımızsın bizim!*

*Nasır bağlamış ellerime
İyi bak!
Zamanında güneş, zamanında yağmur bırak!..”*

*Duadaydı Kolhidalı, Kudri⁽⁷³⁾ başında
Ldzaa içinde
Bzip⁽⁷⁴⁾ başında
Psou kıyısında
Duadaydı ellerini kaldırıp!*

*Arkada sıralanmış ailenin fertleri
Sağ elinde tutuyor kurban ciğeri!*

*Yakarıyor Kolhidalı
Sesi duyulsun diye
Ağaca yakarıyor
Güneşe yakarıyor*

*Yakarıyor her sabah, daha gün doğumunda
Yakarıyor Kolhidalı
Mumu yakıp da!*

*Sayırsız acısı dertleri vardı
Bırakmayan peşini
Tanrılarıysa çoktu, duysunlardı sesini!...*

*Ancak bir tek kişiydi her gün içimde yanan!
Ruhumu daraltmayan
Bana güç, umut veren
Bir kişiydi kalbimi, yüreğimi kaplayan
Mağaranın içinde,
Feryadını duyuran:*

*“Sana öğüt verirler; ‘sabret’, o günler yakın,,
Yalan, salla kazığı, kabul etme hiç, sakın!”*

*...Yürüyordum
Saçıyordum elimdeki buğdayı
Güneşle çimlenip yükselsin diye!*

*Yürüyordum
Çiftimin başında sabah erkence
Ovadan yükseliyor doğanın sesi:*

*“Tohum saçan, toprak süren!
Yüz yıl önceki gibi
Bu gün saçtığını da!
Gönülden selamlarım, saygımın sınırı yok
Lazımsın sen dünyaya eskisinden daha çok!*

*Senin bu hayat yolun
Emektir, berekettir
Ömrü çok kısa olur sana düşman olanın
Silahla caka satan, değil bunu soluyan
Tohum saçan kişidir dünyamızı koruyan!*

*Görülmez, duyulmaz
Yaşayarak yorulan
Bu topraklara senden layığı hiç olur mu?
İşte, sabahın körü, saçmaktasın tohumu!*

*Emeğin berekettir, atma geriye adım!
Hey, kurbanım ben sana!
Yaşama tohum saçan
Herşeyin üstündedir senin işin emeğin
Gururla saç tohumu
O senin geleceğin!...*

*Hey güneşim, gönülleri ısıtan
Güneşim, ışık gözlüm koru insanı
Sonsuza dek gözet sen tohum saçanı!*

*O tohumlar serpilsin
Yayılsın hep ovaya!
Bereketiyle taşsın
Yetsin bütün dünyaya!*

*Ekin eken, bereketle
Tohumların kavuşsun
Sen, toprağı işleyen,
Gönlün hep huzur bulsun!”*

*...Doğuyordu ekinler
Geldi hasat bayramı
Bu mevsimde her zaman eski, yeni kaynaşır!
Kadehler kaldırılır, mutluluklar yaşanır!
Ayta⁽⁷⁵⁾ yakarılıp
Jvüabran⁽⁷⁶⁾ ayı kutlanır!*

*Kolhida’da yolumuz emek yoluydu
Yoktu başka çaresi
Kolhida inanırdı, umut doluydu...*

*Emek korunağıydı
Emek barınağıydı
Gece gündüz duyulur Ően kahkahalar
Çalışırken birlikte söylenirdi Şarkılar:*

*“Saw-naw! Saw-naw!
Sabun gibi öğütsün
Tabaklarla vereyim
Siniyle geri dönsün!*

*Saw-naw! Saw-naw!
Saw-naw! Saw-naw!..*

*Hey, öğüt, öğüt sen
Sabun gibi öğüt sen
İnce eler, kaba eler
Ama hayata döker!...*

*Hey, öğüt, öğüt sen
Sahibine, öğüt sen
Hey, ambarda her zaman eksik olmayan dane!
Gönlün razı olana buyur gel işte hane!...”*

*Güneş doğup, batıyor
O saçıp çapalıyor
Hasadını ediyor
Tekrar tekrar ekıyor...
Gece gündüz hiç bitmez*

*Şarkının sonu gelmez
"Saw-naw! Saw-naw!"*

*İnce eler, kaba eler
Ama hayata döker!..."*

*Hey, hayırlı olsun tohum saçan!
Saw-naw! Saw-naw!*

*Hey, yenilgi görme, savaşa koşan!
Saw-naw! Saw-naw!*

*Hey, yeni yıl, yolları hep beklenen!
Saw-naw! Saw-naw!*

*Hey, öğüt, öğüt sen
Sabun gibi öğüt sen!
Saw-naw!
Saw-naw!*

*İnce eler, kaba eler!...
Saw-naw!
Saw-naw!*

*Ama hayata döker!...
Saw-naw!
Saw-naw!*

Hey, öğüt, öğüt sen!
Saw-naw!
Saw-naw!...”

Öğütüyor,değirmenler öğütüyor
Öğütüyor hiç durmadan sonsuza.
Değirmen şarkısıysa durmadan söyleniyor:
Alınteri sel gibi yerlere dökülüyor...
Ninniler şarkılara yine eşlik ediyor:

“Hey, bu delikanlı uyuyor mu?
Beşiği, hafif mi, hem huzurlu mu?”

“Hey, uyuyor, uyuyor
Samur kürkte uyuyor.”

“Uyuyor mu bilemem,
Ama hiç ağlamıyor.”

“Kalbi, orman kalbi mi
Uyudu mu geyiğim?”

*“Hey, bu yiğit uyursa
Dediğinde durursa
Bekle uyanmasını
Geyik avlamasını.”*

*“Hey, bu yiğit değil mi
Adam olması için, bir yıl kafi değil mi!...”*

*Bir yılda adam oldu
Bir yılda aslan oldu!*

*Çift-çubuktu hep onun
Yaşamının temeli
Ama silahındaydı
Her zaman diğer eli!*

*...Kale surları gibi ÷lkemi kuşattınız
Sevgili kardeşlerim, Kolhidalılar!
Silah değildi sizin derdiniz özleminiz
Savaş değildi
Barıştı.
Ancak barış değildi kaderiniz!*

*Can verme zamanıydı
Tarihin küllerinden çıkma zamanı!
Yitirmeyip de canı, canın içinden!
Yansanızda çıkmayın yanan ateşten!*

*Kale surları gibi ÷lkemi kuşattınız
Sevgili kardeşlerim, Kolhidalılar!
Korudunuz ruhları
Saldırıya uğrayan!
Korudunuz dili de, bizleri konuşturan!*



IX

GÖZBEBEĞİMİZ – DİLİMİZ

*...Gözbebeğim dilimiz!
Üstüne titrediğimiz
Yüzyıllardır ısıtan güneştir bahçemizi
Nesillerin uğruna can verdiği her zaman
Yaşamam bir an bile
Sen olmadığın zaman!*

*Pırlantamız-dilimiz!
Tarih ve temelimiz!
Kalp atışlarımız bir, ayrılmaz kaderimiz
Tatlı sesin çıkmazsa bir daha benim için
Bilesin dağlar kıyıları
Yokturlar benim için!...*

*...Batıdan gelenler hep
Öldürmeye geliyordu
Doğudan yola çıkan
Düşmanca geliyordu...*

*Güneyden aceleyle
Yok etmeye geliyordu
Kuzeyden yönelen de
Günlerini sayıyordu!...*

*Pırlantamız-dilimiz!
Yurdumun kahramanı
Gizim benim, umudum!
Canımdan koruduğum!
Boyun eğmedin sen hiç
Eğme bundan sonra da
Ninniler için yaşa, yaşa bundan sonra da!*

*Zor içinde kalsam da
Yolum engel dolsa da
Benden beterdi halin
Bağlıydı elim kolum
Sonu gelmedi kötülüğün
Ama, dün de
Bu günde
Özgürlüğüm, özgürlüğün!...*

*Sana karşı çıkanlar
Bana karşı çıktılar
Olmadığın zaman sen
Ben de yoktum orada!
Beni ezen, seni ezdi
Bu yüzden ayaklandım
Kalkıp doğrulduğunda!.*

*İşgalciler hiç bir an
Razı olmadı bana.
Hazırdı kamçıları tepemde sallanmaya
Tükenmiyordu nesli ejderha soylarının
Durmadan saldırdılar
Ama ayakta kaldın
Yaşamaya devamla!*

*Kurtardım seni ben o acılardan
Kurtardım yangınlardan!
Şaşıyordum geçtiğin o dikenli yollardan!
Ayaktaydın
Namusum, göz bebeğim, sevgilim!
Ayaktaydın, her şeyim
Çan sesim, ana dilim!*

*Sende saklı: şarkımız, umutlarımız
Hikayemiz, ninnimiz, masallarımız
Tarihimiz, bu güne yaşattığımız!*

*Sende saklı:
Her bir kırılanın parçaları
Zaman cenderesinden süzülen damlaları!...*

*Ana sütü gibisin!
Yol izimiz, dilimiz!
Sana karşı gelene razı gelemeyiz biz
Hayır!*

*Kale duvarımızsın
Aydınlatan mumumuz
Marşımız, şarkımızsın
Ninnimiz, ağıtımız!*

*Öteleyip de seni, gülüp geçtiler
Zenginliğini bile iğnelediler
Onun için bensenî daha da sevdim!
Seni severmiş gibi konuşurken bile
Bir yandan yolunu kesmekteydiler
Onun için bensenî daha da sevdim!*

*Seni yok edebilseler
Zaferdi düşmanlara!
Seni ezip geçseler bizi de geçerlerdi
Ererlerdi amaçlarına!*

*İhanet etmedik sana
Savaştık özgürlüğüne!
Koruduk seni göz bebeğimiz
Koruduk her şeyden de öte!*

*Seninle yetişti yeni kuşaklar
Seninle aldılar dünya tadını
Seninle attılar adımlarını
Seninle yazdılar umutlarını!*

Gördüğün bu yaralar
Senin için alındı!
Seni korumak ise düşün-bayramdı bana!
Dokunamadı bir kez düşman kılıcı sana
Fırlattığı okları
Boşa gitti havaya!

Vermedim seni, hayır, “Argo” denen zalime!
Budur deli eden de hâlâ onları
Güçsüz kaldı karşında o yokedici “Argo”
Eğilmedin pırlantam, orda yendin onları!

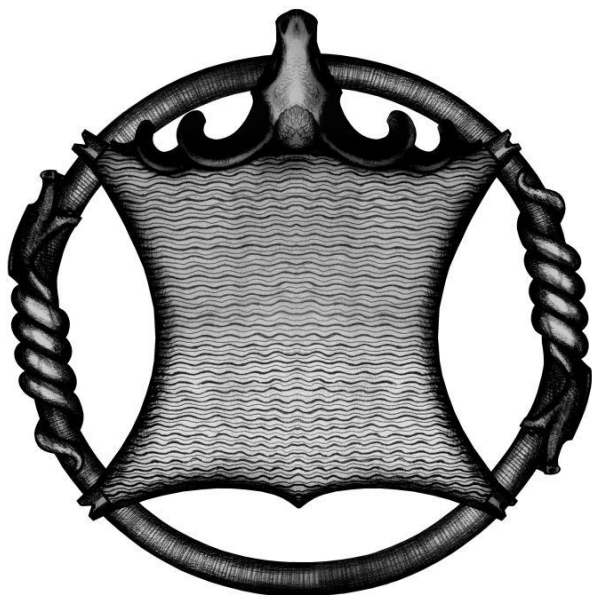
Dünya gibi geniştin, temizdin ve helaldin
Şarkına eşlik eden senle geldi bu güne
Gönülden olana
Gönülden davrandın
Dostluk ve kardeşliğin
Yolunu hep kutsadın!

Batıdan gelenler hep
Öldürmeye geliyordu
Doğudan yola çıkan,
Düşmanca geliyordu...

Güneyden aceleyle
Yok etmeye geliyordu
Kuzeyden yönelen de
Günlerini sayıyordu!...

*Çok yaşa sen ana dilim!
Yıldızın hiç sönmesin!
Yıldızları sönmesin doğan çocukların da!
Ebedi düşmanların ebediyen yenilsin!
Evlerimiz ısınsın senin aydınlığında!*

*Gözbebeğim dilimiz!
Üstüne titrediğimiz
Yüzyıllardır ısıtan güneşsin bahçemizi
Nesillerim can veriri yüzyıllardır uğrunda
İstemem Altın Post'u
Olmadığın zamanda!*



X

SU YATAĞI

*Su yatağına geri döner
Abhaz atasözü*

*Çiftimi toprağıma salmış ilerliyordum
Sallıyordum çapamı eskisi gibi
Sürümü dağlarda otlatıyor
Demiri eritmeye
Odun yakıp, kömür yapıyordum...*

*Ot biçiyor, avlanıp, ustalık ediyordum
Eksik olmazdı nasır hiç ellerimden.
Azgın nehirlerdeki suları tutsak alıp
Bağlara, bahçelere hayatı salıyordum.*

*Üzümü topluyordum, ekin hasadındaydım
Çiziyordum
Toprak küplere resimlerini.
Ellerimle kayıklar, gemileri indirdim
Denizlerde gezdirdim.*

*Doğa nasıl güneşe yöneliyorsa
Güneşe, aydınlığa koştum ben de hep.
Ancak emek ve acı, o başa çıkılmayan
Aşağı götürmeye, dibe çekti beni hep.*

*Yıldırımlar tepemde hergün çakmak çakmaktı
Gökyüzü bulanıyor, gürlüyor üzerimde!
Akbabalar peşimde çığlık çığlığıydılar
Patskhamda dolaşüyor çıldırmış fırtınalar!*

*Koruyamazdı beni, at başıyla, at nalı
Yarım doldu çitim hep, geldi hasat zamanı
Yoksulluk, zavallılık yapışmıştı yakama
Başka bir şey düşmezdi kaderde hiç payıma!*

*Yıllar birbirini geçip kovalıyordu
Güneş doğuyor
Güneş batıyordu...*

*Gücüm yettiğince ben sabrediyordum
Başka çare kalmazsa
Yaralı şarkısını, bir daha söylüyordum!*

*Kutsal mekana girip
Yaratana yönelip
Yakarmaktaydım
Mumun aydınlığında yalvarmaktaydım...*

Yetmiyordu işlediğim topraklar
Güneş doğuyor
Güneş batıyordu...

Eskisi gibi doğacaktı yarın sabah yine
Güneş doğuyor
Güneş batıyordu...

Borçlar ve vergiler belimi büküyordu
Güneş doğuyor
Güneş batıyordu...

Ağıt yakmaktaydı yurdumun çanları
İnliyordu ortalı
Çınliyordu seslerden...
Kurban olduğum gökler
Helal sözlerim
Ne sakladı ki senden:

Nasibimin peşindeydim
Yürüdüğüm yollarda
Toprağın
En verimli yerini bekliyordum toprağın,
Günlerim hep aynıydı, değişemezdi artık
Öküzlerim çekerdi derdini hep şu çağın.

*Kolay yol yoktur
Kolaylık peşinde değildim ben de
Gelecek kuşaklar nasiplensinler diye.
Kolay yol yoktur
Bilmezdim geri adım
Peşindeydim bağımsızlığımın!
Peşindeydim rızkımın!*

*İsterdim güneşsiz kalmasın başka yurtlar
İsinsin halkının nasibiyle yaşamı
Vatanının dalında hep asılı bulunsun
Herkesin Altın Post'u
Mutluluğa yol olsun.*

*İsterdim ki insanlar olmasın düşman
İnsanların rızkını çalıp götürmesinler
İsterdim kardeş olsun bütün tohum saçanlar
Altın Post'un peşine "Argo"yla gelsesinler!...*

*Ancak borçlar, vergiler belimi büküyordu
Güneş doğuyor
Güneş batıyordu...*

*Ellerim nasırlıydı olduğu gibi...
Güneş doğuyor
Güneş batıyordu...
Ayaktaydım, büyüyordum, sabrım da taşıyordu...*

*Güneş doğuyor
Güneş batıyordu...*

*Çan sesi çınlıyordu eskisi gibi...
Atmıyordum asla geriye adım
İlerliyordum daha önceki gibi!*

*Gidiyordum karış-karış, gıdım-gıdım
İlerliyordum bilerek adım adım!..*

*Gidiyordum çukurlardan geçerek
Yürüyorum önümü zor seçerek*

*Yarım adımlarımla yaklaşıyordum ona
Altın Post sanki orda, uzanacak yakında!...*

*Geri dönsem, kaybolupbenden uzaklaşırdı
Dönmesem biraz daha yaklaşılmaktaydı...*

*Gidiyordum, karış-karış, gıdım gıdım
İlerliyordum bilerek adım adım!..*

*Gidiyordum bulanık kara sular aşarak
Gidiyordum o azgın dalgaları yararak.*

*Dökülüyordu gözyaşı, dökülüyor hep kan
Acıyla çelikleşti taşıdığım yorgun can!*

*Rahat yüzü vermedi sis, önümü kapatan
Çağırırdı hep ileri, o ses, beni aratan!...*

*Yıldırımlar çakıyor, atlar da kışniyordu
Saldırı başlamıştı...
Atlar şahlanıyordu.*

*Yaşamamıştım bir gün
O an yaşadığımı
Her şey başkaydı o gün!*

*Her gün her zaman aynı
Böyle gidermi ki hep?!
Bu günler arasından
Başka bir gün doğardı
Tamamını aşardı!...*

*Kılıçlar çarpışıyor
Ölüm kusmakta canlar
Vadilerle yaylalar kanlarla yıkandılar...*

*İşte, beklediğim gün!
Hasretle gözledim onun yolunu
Göründü pırıl pırıl, buldu suyunu.*

*Benden saklanan güneş
Uzaklardan ısıtan
Acıma göz kapatan!...*

*Ayağa kalktı ulus
Acılarla yoğrulan
Bir çok dili konuşan!*

*Destek, omuz verdiler
Baştan yemin içtiler
Birlikteyiz dediler, kardeşimiz yiğitler!*

*“İleri!” komutunu eskisi gibi duydum.
Salladım kılıcımı, özgürlüğe salladım,
Yine savaşıyordum!..*

*Yıldırımlar çakıyor, kışnemekteydi atlar
Kan gölündeydi şimdi o dağlar ve ovalar...*

*İlerledik yiğitler
Korkmuyorduk bir şeyden
Söylüyoruz hep içten: yarın değil bu günden!
Yarın değil bu günden!
Yarın değil bu günden!...*

*İşte düşmanlar orda
Eziyorum karşıma her kim çıkarsa
O denizden gelenlere yeterim bir başıma!*

*Şimdi boyun eğerler o şanlı kılıcıma
Koştum sahile doğru yeterim bir başıma,*

*Şşşt, nedir gördüğüm, deniz aydınlanmakta!
Şşşt, nedir gördüğüm, Medea tam karşımda!...
Gözlerim yanıltmasın denizin ortasında!
Serap mıydı?
Gerçek mi?
Bu kadar da yakında
Hayretler içindeyim
(çatal kuyruğun bile kırık kanatları!...)
Yüz yıldır açılmayan yolların izindeyim!...*

*Hayır, sonunda buldu artık hak da yerini
İnanmıyorsan gel bak, göreceksin ileri*

*İki eli uzanmıştı ileri doğru
Üzerinde serili Altın Post'umuz!
Parlıyordu ortası denizin ışıltı ışıltı
Parlıyordu sahiller, parlıyordu yurdumuz!*

*Gittiği günden de aydınlık mıydı?
Çalarken saklayıp
Götürmüşlerdi!
Şimdiyse geliyordu eller üstünde
Altın Post geri geldi, artık evinde!...*

*Bekleyemezdi yurdum boğulup daha fazla
Aydınlandı Kolhida, ferahladı o anda!*

*Yüzü artık gülüyor, o soyulan meşenin
Ruhları aydınlandı! Gölgesine gelenin!...*

*Yığitsen bir daha yen, soy bakalım yığitsen
Yurdun kalelerini bir daha yık erkeksen!*

*Bir avlu aşamazsın! Öyle inanmışız biz
Geçmişte olanlarla bu güne gelmişiz biz!*

*İşte su yatağına dönüyor en sonunda
Elbette dönecekti, susuzduk biz bu yolda!*

*Bakıyorum denize, deniz aydınlanıyor
Dalgaların üstünde Medea yol alıyor!*

*Neydi gördüğüm acep?
İnanmalı mıydım ben?
Sanki yeni bir dünya açılmıştı önümde
Yurdumun geleceğe yolunu aydınlatan
Tarihimi kökünden değiştiren yeniden
Geliyordu Medea, gençliğimle yeniden!...*

*Geliyor ısıyarak, güneş olup ısıtıp
Geliyordu saçını topuğuna uzatıp
Sadece o kadar mı? Gökkuşağı gibi bakıp!...*

*Gördüğüm inanılmazdı
Kamaşmıştı gözlerim
Bakıyorum denize, tutmuyordu dizlerim!...*

*Bakıyorum
Şaşkın hayran bakıyorum
Ardındaysa bir ordu, artık sayamıyorum!*

*Savaşçı yiğitlerin hepsi zırha büründü
Oku-yayı, kalkanı, mızrağıyla göründü!...*

*Ardında tüm silahlar gökyüzünü kaplıyor...
Ardında tüm bayraklar rüzgârlarda yüzüyor!*

*Analarla, babalar!
Hep kalbimizde yatan
Cennet vatanımızdan düşmanı geri atan!*

*Deniz bayraklarımla boydan boya kaplanmış
Güneş ve el onlara ebedi damgalanmış!*

Hemen tanıdım onu
Değişmemiş siması
İşte Krallar şahi
Hayıt gelmişti bize!...
Bir bakışmak yetmişti:
Dedi “vardık hedefe!...”

Derler, gücü kuvveti
Aklı ve cesareti
Başında altın tacı
Krallık alameti!

Kaç kez at arabasında
Üzengisini tutmuş
Hizmetine koşmuştum
Sarayın avlusunda!...

Unutmadım ki bir an
Tek başıma, dönüp de
Kederle dolu üzgün
Huzura çıktığım günde

Medea’yla Apsirt’tan
Kara haberle gelip
Bunları anlatmaya
Cesaret ettiğimde!...

*Sarayın duvarları
O binalar, ün yapmış
Altından arabalar
koskocaman meydanlar
Neyi görebilirdim
sanki dünyam kararmış!...*

*Acısını hapsedip
Ateşi elle boğdu
Karşımda durup öyle
Sanki ölürken doğdu!..*

*Kolhida'nın kaderi
Onun ellerindeydi!...
Ancak bütün acılar
Gördüm, gözlerindeydi.*

*Topladım hemen halkı
Aceleyle o zaman
Yakardı tanrılara
Yakardı rüzgârlara
Denizlere
Dalgalara
Yakardı diz çöküp de
Fırtınaya, yağmura
Yason'un yolunu kes,
Yerle bir olsun, diye!...*

*Duasına katıldı
Halkı da hep birlikte:*

*“Taşıyama saldırgan
Yüklendiğin bu hakkı
Medeayla Apsirt’ın
Ahını, günahını!*

*Halkımızın hakkını
Kolhida’nın ahını!...*

*Altın Post’a hasret kal
Sönsün tüm umutların!
Bedduamız yetişip
Kurusun damarların!...”*

*Bende halkla birlikte
O sabah oradaydım:*

*“Taşıyama saldırgan
Kolhida’nın Ahını
Halkımızın hakkını!*

*Altın Post’a hasret kal
Sönsün tüm umutların!
Bedduamız yetişip
Kurusun damarların!...”*

*İşte gerçek olmuştu
Bu gün dualarımız!...*

*Rüya ve gerçek gibi
Açıldı yollarımız!...*

*İşte kahramanlar da, şanlı şerefle ölen
"Argo" ile savaşta ruhu göğe yükselen!*

*İşte burada Apsirt da, o Medea'nın canı
Denizi boyamıştı o gün dökülen kanı*

*Kızkardeşine feda olmuştu onun başı
"Argo"ya karşı çıkıp savaştı kahramanca
Dalgalar şahit buna
Onlar yaşatmışlardı
Kahramanı bu güne, onlar taşımışlardı!...*

*Unutulmadan kaldı
Tarihlere mal oldu
Efsaneye karışıp
Dilimize ram oldu!...*

*O Kahraman Apsirt'la
Kardeşle kızkardeşi
Yitirdimi yurtları?
Razı gelir mi dünya?!*

*İşte, burada, Mıdda, Medea'nın oğlu da
Buradaki kıyıda, denizdeki dalgada
İlk kez olarak bu gün, tabiat ev sahibi
Karşıılıyor Apsirt'ın yeğenini burada!...*

*Yanyana duruyorlar işte Mıd ile Apsirt
Hep "kan çekiyor derler"
Ruhlarıysa beraber
Medea'nın ardından birlikte gelmekteler
Uçarak dalgaların üstünden geçmekteler!...*

*Görüldü bayrakları korkusuzca taşıyan
O felaket anında yurdumuzu koruyan!
İngur'da şehit olan
Apsar'da şehit olan
Mramba'da, Psirdzkha'da
Ldzaa'da şehit olan!...*

*İşte ipekten bayrak, işte, Mrın'da orda!
Yüzünden kahramanlık akıyordu onun da!*

*İşte, işte Huvüarpıs! Pıskıal'da şehit olan
Ataların sözleri kendine miras kalan!...*

*Bakın, Rarira orda geleni karşılıyor
Boyu-posu, sesiyle tanrıyla yarışıyor!
Medea'nın dönüşü, gelişine sevinip
Dağların zirvesinde
Bülbül gibi şakıyor!*

*Sırayla eşlikteydi, ayümaa, akhımaası
Doğa durmuş sessizce, dinlemekteydi dünya!
Silah değildi şimdi sardığı parmakların
O şarkı söylemeye yaratılmıştı güya!...*

*Gözüm görmesin artık Orpheus kitaranı
İstemiyorum bu gün sahilde bir başka ses!...
Konuştur tabiatı, her şey sende Rarira
Keatwan'da atçarpınla eşlik etmekte sana!...*

*İşte, burada, Medea, Keatwan ile Rarira
İşte, karşılıyorlar, sende aç kollarını!
Bugün senin gelişin, vatanına dönüşün
Yurdun geleceğini, aydınlat yarınları!...*

*Geliyorlar birlikte
Ayümaa-akhımaayı
Havalara kaldırıp
Medea'yı karşılamaya
Dönenleri karşılamaya*

*Umudu gerçekleşmiş
Şarkı göğü tutmuştu
Geliyorlar kol kola
Sevinci paylaşmaya!...*

*Duramıyordum ben de
Görüyordum gerçekten
Tanrılarla halkların
Böyle eğlendiğini
Önemli olaylarda
Yeryüzünde birlikte
Şarkı söylediğini!...*

*Hey, atalar, kardeşler, yurtlarını savunan
Silah tutan, savaşan, mücadeleye koşan!*

*Biliyordum emekler gitmeyecekti boşa
Biliyordum ki bir gün dönecektik biz başa!...*

*Bakıyordum denize, sular aydınlanmakta!
Bir güç eline alıp herşeyi değiştirmekte,
Her şeyi döndürmekte
Sahili ışıtarak cennete çevirmekte!...*

*Dönüyorlardı onlar
Sanki milleti dönen!*

*Yıllarca yitirilen
Şehitlerin izinden!...*

*Binlerce isim, binlerce resim
Parlıyor mücevher misali
Birbirine karışıyor
Kucaklıyor sahili.*

*İşte açıldı doğa
Şaşkınlık veriyordu
Dalgaların üstünde Medea geliyordu!...*



XI

DALGALAR VE KUMLAR

*Bitmiyor, hayır, burada, benim sözüm, poemam
Bitmiyor hikayem
Onunla geliyorum!...
Peki nerede Yason, o saldırgan-kahraman?*

*Ne yaptı? Ne bıraktı? Neye hayat adadı?
Kuşakların saklayıp sonraya aktardığı...*

*Kalplere köprü olan, insanlığı ısıtan
Bir miras mı bıraktı geleceğe ulaşan?!*

*Zamanla zorlaştı, yolları acılaştı
İşlediği günahlar yakasına yapıştı!
Götüremedi kimse hiç bir şey bu dünyadan
Acılarla elemle geçti Yason hayattan!*

*Nerede ki gemisi? Karaya çekilmişti
Denize giremezdi artık çok eskimişti...*

*Sahilde duruyordu, tek başına, yalnızca
Artık yaşamıyordu, bomboş kaldı ruhsuzca...*

*Sahibi gelir bazen, öyle geçip gidemez
Kumsalda dertleşirler, çünkü artık yüzemez...
İşte, yine gelmişti öğlen sıcaklarında
Tam burnuna uzanıp, kederle dinlenmede...
Geminin gölgesinde uykuya direnmede*

*Uyku çökmüş üstüne, çekiyor uzaklara
Kan davası, baskına, günaha, soygunlara*

*Bunların arasında boğuşurdu sahilde
Uyku arasındayken güpegündüz, öğlende!*

*Medea'nın kaderi, onun geleceği
Ona yaptıklarıysa kabusuydu sürekli
Boğuluyor, ölüyor, boynundaydı elleri!*

*Uykusu hiç bitmesin, istemezler uyansın
İstemezdi ikisi karşılıklı bakışsın!...
"Medea – Apsırt, Medea – Apsırt"
Ayrılmazlar başından, eceliydiler artık!*

*"Çocukları – çocuklarım, acıları – acılarım...
Beni bırakıp terkeden, suçlayan tanrılarım!..."*

*Uykudayken konuşup kendi kendine
Yöneltti suçlarını karanlık geçmişine.*

*Gelmişler, yetişmişler, bin parçaydı bedeni
Şışt, kahramanımız neden korkmuştu şimdi?*

*O nasıl bir dalgaydı, denizlerden fırlayan
Ortalığı inleyen, uykusunu dağıtan!*

*O nasıl fırtınaydı, ortalık yerle birdi!
Sahiller dümdüz oldu, kumsal sanki delirdi!*

*Uyurken başındaydı, dönüp duruyor eli
Ne vardı? Ne olmaktaydı? Neydi bunun nedeni?*

*Susun, susun, yetişti, Medea'nınduası?
"Argo" kurtulurmu ki- kasırga baş belası!*

*Kırıldı baş tarafı, sürüklendi denize
Gürültüyle kayboldu, sahibiyle birlikte!*

*Altında kalıp öldü! "Argo" ise artık yok!
Rüzgâra yelken açan zalim Yason artık yok!*

*Acelesi olmayan, ölüm onu bulmuştu
Kıyıdaki kumsallar mezarlığı olmuştu!...*

*Günahının sonu da işte burada kesildi
Herşeyi tamamlayan ölüm onu bitirdi.*

*Altın Post ise nerde kimseler bilmiyordu
İzi sürülemiyor, kimse rastgelmiyordu...*

*Yıkılmıştı geminin iskelesi, direği!
Ama o söz kimeydi, kime kaldı vasiyet?...*

*Gitti işte böylece, “Argo” oldu bin parça
Yok olmuştü geçmişli, şan şerefi bir anda!...*

Parçaları yüzüyor rüzgârla, dalgalarda!...

*Bekliyordu vatanım, döndü bekledikleri
Dönmüştü Medea’da güneş yüzlü güzellik
Yurdunun ulusunun sevgisiyle yoğrulan
Dönmüştü, yenilmeyen düşmanları yenerek
İşte, işte geliyor, gözleriyle gülerek!*

*Kolhida’nın güzeli, yurdun bekliyor seni,
Artık tarihe gömdük başından geçenleri!*

*Bakıyorum denize, sular aydınlanıyor!
Bir güç, alıp eline
Herşeyi döndürüyor!...*

*Dönüyordu onlar da
Bir millet döner gibi!
Şehitlerin izinde
Zafere yürür gibi!...*

*Binbir resim, bin bir hayal
Sanki mücevherdiler
Kaynaşmaktaydı şimdi
Sahile hasrettiler...*

*Hayat durmuşu, işte
Şaşırmış bakıyordu:
Dalgaların üstünde Medea geliyordu!...*

Moskova – Sohum;
1972 – 1977; 2013 yılları

Açıklamalar:

1. **Rarira:** Eski Abhaz inanişında müzik tanrısı.
2. **Orpheus:** Yunan mitolojisinde sesiyle hayranlık uyandıran şair. Altın postu çalan Argonatlarla birlikte olduğu rivayet edilir.
3. **Apsirt:** Kolkhida Kralının oğlu.
4. **Kolkhida:** Milattan önceki dönemde merkezi Abhazyaya olan ve Abhazlarla Lazlar tarafından meydana getirilen bir krallık. Kolkhida Krallığı Roma İmparatorluğu tarafından yıkıldıktan sonra, Apsiller, Abazglar, Misimyanlar, Sanigler ve Lazlar, ayrı ayrı krallıklara bölünmüşlerdir. Bronz çağında, Kolkhida kültür alanının sınırları, günümüzdeki Ordu kentinden, Tuapse'ye kadar olan geniş bir alanı kapsamaktaydı.
5. **Medea:** Kolkhida Kralı Hayıt'ın kızı, Apsirt'in kızkardeşi, Yunan efsanesinde babasına ve halkına ihanet ederek Yason'un Altın Post'u çalmasına yardım edip onunla kaçtığı ve hatta Apsirt'in ölümüne neden olduğu söylense de. Abhaz söylencelerinde tam aksine zorla kaçırıldığı ifade edilir.
6. **Altın Post:** Yunan mitolojisinde zenginliği ve iktidarı sembolize eden postun adıdır. Abhaz mitolojisine göre ise eski çağlarda dağlardan akan nehirlerdeki altın parçacıklarını toplayabilmek için nehir yataklarına serilen koyun postları zamanla altın taneciklerini üzerine çekerek efsanede sözü geçen "Altın Post" haline gelirdi.
7. **Hayıt:** Kolkhida kralı. Abhaz mitolojisindeki denizler tanrısının da adıdır.
8. **Argo:** Yason komutasında Altın Post'u çalmak için Kolkhida'ya gelen efsanevi Yunan gemisi.
9. **Bireme:** Antik dönemde kullanılan, içinde yaklaşık 120 kürekçinin ve 50 savaşçının yer aldığı savaş gemileri.
10. **Ajvüeyppşaa:** Eski Abhaz inanişında orman ve av tanrısı.
11. **Yason:** Yunan mitolojisinde Argonot'ların lideri.
12. **Ellada:** Yunanistan
13. **Kitara:** Bu gün modern Yunanca da klasik gitarı da tanımlayan telli, antik bir Yunan çalgısı. Kutlamalarda, özellikle de tanrı Apollon şerefine düzenlenen kült törenlerinde çalınmak için tercih edilen seçkin bir enstrümandı.
14. **Kukun:** Eski Abhaz inanişında hasat tanrısı

15. **Anana Gunda:** Eski Abhaz inanışında güzellik tanrıçası.
16. **Şafûr:** Eski Abhaz inanışında demircilik tanrısı (Aynarjiy).
17. **Promete:** İlk uygarlığın öncüsüdür. Mitolojiye göre, Tanrı Zeus, balçıktan yaratılan insana can vermek için gökyüzünden ateşi çalan Promete'yi ibret verici bir şekilde cezalandırır. Bunun için de her sabah bir kartal gelerek Kafkas dağlarında bir kayaya bağlanmış olan Promete'nin ciğerlerini söker ve yer; ama Promete'nin ciğerleri her gece yeniden eski hâline gelir. Ömer Büyüka'ya göre Promete Kafkasya'lı ve Abhazdır. "Prımetse" kelimesi Abhazca da (aynı zamanda Adigece de) uçan meşale, uçan ateş anlamına gelmektedir ki, bu efsaneye de örtüşmektedir. Yine Ömer Büyüka'ya göre Promete ve Abritskil aynı paraleldeki mitolojik kahramandır. (Bknz. *Abhaz Mitolojisi Anaç mı? Ömer Büyüka. Sayfa 254-257. 1971 İstanbul.*)
18. **Abritskil:** Abhaz Prometesî. Abhazlara göre Tanrılar, kendilerine kafa tutuğu için cezalandırdıkları Abritskil'i günümüzde hala kendi adıyla anılan ve Abhazya'nın Çlou köyünde bulunan mağaraya kapatıp, demir bir kazığa zincirlediler. Kazığı yıllarca sallayıp çıkartacak duruma gelen Abritskil, kendisini sürekli rahatsız eden Dırgantzıkhua'nın (Çatal kuyruk kuşu) son anda gelip kazığın üzerine oturmasıyla öfkeyle yumruğunu kazığa vurur ve tekrar eski haline döner. Bu durum yüzlerce yıldır böylece sürüp gitmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bknz: *Abritskil-Bagrat Şinkuba, çev: Papapha Mahinur Tuna. As yayınları İstanbul - 2000.*)
19. **Çatal kuyruk (Dırgantzıkhua):** Abritskil'in belalı olan ve Abhazlar tarafından da uğursuz olduğuna inanılan kuş.
20. **Nartlar:** Abasgokerket, yani Abhaz ve Adige'lerin ortak mitolojisindeki kahramanlar soyudur. Efsaneye göre Nartlar bir anne ve bir babadan doğan 99 erkek ile Gunda Pışdza adında bir kızkardeş ve aynı anneden ilahi bir şekilde doğan üvey kardeş Sasrıqua'dan oluşur. Toplam 103 kişilik bir ailedir. (Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bknz. *Abhaz Mitolojisi Anaç mı? Ömer Büyüka. Sayfa 246-251. 1971 İstanbul ile "Nart Sasrıqua ve Doksandokuz Kardeşi" Bagrat Şinkuba, çev: Papapha Mahinur Tuna. As yayınları İstanbul - 2001*)
21. **Area (Ares):** Yunan mitolojisindeki savaş tanrısı.
22. **Huavüarpis:** Nart kardeşlerden.

23. **Sasriqua:** Nart efsanelerinin baş kahramanı, 99 kardeşin üvey olanı. (Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. "Nart Sasriqua ve Doksandokuz Kardeşi" Bagrat Şinkuba, çev: Papapha Mahinur Tuna. As yayınları İstanbul - 2001)
24. **SataneyGuaşe:** Nartların annesi.
25. **GundaPişdza:** Nertlerin biricik kızkardeşi.
26. **Narçkhiou:** Nart kardeşlerden.
27. **Keatawan:** Nart kardeşlerden, öküzlerin bakımı ve çobanların yönetimiyle görevliydi.
28. **Guadatzakala:** Nart kardeşlerden.
29. **Rad:** Nart kardeşlerden.
30. **Başniukh:** Nart kardeşlerden.
31. **Kun:** Nartların kardeşi, küçükbaş hayvanların bakımı ve çoban yardımcılarının yönetimi ile görevliydi.
32. **Atçarpın:** Ney benzeri üflemeli bir Abhaz çalgısı.
33. **Acın-Kucın:** Abhaz mitolojisindeki efsanevi ikizler. Bundan dolayı Abhazlar iyi anlaşılan ve sürekli birlikte gezen yakın arkadaşlara da bu sıfatı verirler.
34. **Bzou:** NartSasriqua'nın efsanevi atı.
35. **Mrin:** Abhaz ordusunun tarihi komutanlarından. Adı, güneşin oğlu, güneş soylu anlamına gelmektedir.
36. **Ayümaa:** Kanun benzeri otantik bir Abhaz çalgısı.
37. **Akhimaa:** Lire benzeyen otantik bir Abhaz çalgısı.
38. **Güneş ve İnsan eli:** Güneş sembolü ve özellikle de açık el eski dönemlerden beri Abhaz bayraklarında kullanılagelmıştır.
39. **Wan:** Günümüzde Gürcistan sınırları içerisinde bulunan bir yerleşim yeri.
40. **Poti:** Gürcistan'ın Karadeniz kıyısındaki liman kenti
41. **Apsar:** Çoruh nehrinin eski adı
42. **İngur:** Abhazya Megrelistan sınırındaki nehir.
43. **Apstir:** Abhaz ordusu
44. **Aldzga:** Abhazya'nın Oçamçıra bölgesindeki nehir.
45. **Muk:** Oçamçıra'ya bağlı tarihi bir köy.
46. **Mramba:** Abhazya'nın Tzabal bölgesinde bir yerleşim birimi
47. **Açapara:** Abhaz dağlarının zirvesindeki Kuzey Kafkasya'ya (Karaçay Çerkes bölgesine) geçit bölgesi.

48. **Atzanguara:** Abhaz mitolojisindeki Atzan ismi verilen ve cücelerden oluşan Nartların çağdaşı hatta öncülü olan topluluğun yaptıkları üst üste konulan taşlardan meydana gelen avlu. Abhazyaya dağlarında hala bu isimle anılan avlular bulunmaktadır.
49. **Fükürça:** Günümüzde Adzyübja köyü yakınındaki sahil kesimi.
50. **Kuanaçkuir geçidi:** Kuzey Kafkasya'ya giden yoldaki geçitlerden biri
51. **Bağlan:** Abhazyaya'nın Oçamçıra vilayetine bağlı bir köy.
52. **Baslakhu:** Abhazyaya'nın Tkvarçal vilayeti yakınlarında bir köy.
53. **Piskal:** Abhazyaya'da bölge ismi
54. **Psirdzkha:** Günümüzdeki Afon kasabasının tarihi adı.
55. **Psış:** Kafkas dağlarının batı kesimindeki en yüksek tepe.
56. **Ldzaa:** Günümüzde Abhazyaya'nın Pitsunda kasabasına bağlı tarihi bir köy.
57. **Psou:** Abhazyaya ile Rusya Federasyonu sınırındaki nehir.
58. **Şapsığ:** Şapsığ bölgesi
59. **Abaata:** Abhazyaya'nın Gagra bölgesinde bulunan tarihi kale.
60. **Açabğalarta:** Abhaz dağlarında sık sık atların uçuruma yuvarlandığı bir bölge..
61. **Waz kalesi (Wazabaa):** Abhazyaya'nın Guma bölgesindeki tarihi kale.
62. **Apatskha:** Evlerin bitişiğine, duvarları ince fındık veya komar ağacı dallarıyla örülerek yapılan ve ortasında sürekli ateş yanan geleneksel Abhaz mutfağı.
63. **Radede:** Abhazlarda gelin getirilirken söylenen şarkı.
64. **Amdzirkha:** Abhazların evlerinin önünde bulunan ve hiçbir şey ekilmeyen geniş çimenlik alan. Burası kutsal bir mekan gibi kabul edildiğinden her zaman temiz ve boş bırakılır. Aileye ait ahır, kümes ve çit gibi diğer yapılar ise evin arka tarafında ve eve uzak bulunur.
65. **Apkheartsa:** Abhazların klasik kemençe benzeri otantik çalgısı.
66. **Şaratın:** Abhazlarda birlik beraberlik içinde olma hali. Aynı zamanda bir halk dansının adı.
67. **Atzan:** Abhaz mitolojisindeki cücelerden oluşan insan topluluğu. Efsaneye göre yağan karın ateş almasıyla yanıp kül olmuşlardır.

68. **Levh-i mahfuz (Vüyüanguafüipkheara abara):** Tam anlamı “Göğün kapısında yazılanı görme” şeklindedir. Abhaz inancına göre göğün açıldığı andır ve buna şahit olan kişinin o andaki bütün dualarının gerçekleşeceğine inanılır.
69. **Amazonlar:** Abhaz mitolojik kadınları (Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkzn. *Abhaz Mitolojisi Anaç mı? Ömer Büyüka. Sayfa 266-260. 1971 İstanbul.*)
70. **Yayruma:** Anne ayı ile yavrularının oyunlarını sembolize eden bir Abhaz halk dansı.
71. **Aerg:** Abhaz mitolojisine göre, insanları savaşta, yolda ve avda her türlü tehlikeye karşı koruyan tanrı.
72. **Saw-naw (Sawina):** Eski Abhaz inanisında değirmencilik tanrıçası.
73. **Kudrı:** Tzabal vadisinde doğan ve günümüzde Gulrıps ile Oçamçıra vilayetlerinin sınırı olan Abhazya’nın en büyük nehirlerinden biri
74. **Bzıp:** Abhazya’nın Bzıp bölgesine ismini veren tarihi köy.
75. **Aytar:** Eski Abhaz inanisında hayvancılık tanrısı.
76. **Vüabran:** Abhazlarda şubat ayı, bu ayda boynuzlu hayvanların süt veriminin artması için çeşitli ziyafetler düzenlenir.